

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ในบทนี้จะเป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ศักยภาพสำหรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยใช้ตัวแบบสามตัวแบบคือ

- ตัวแบบเพชรพลว้ตร (Diamond Model) และ
- ตัวแบบพลังทั้งห้า (Five Forces Model)
- ตัวแบบ BCG Growth Share Matrix

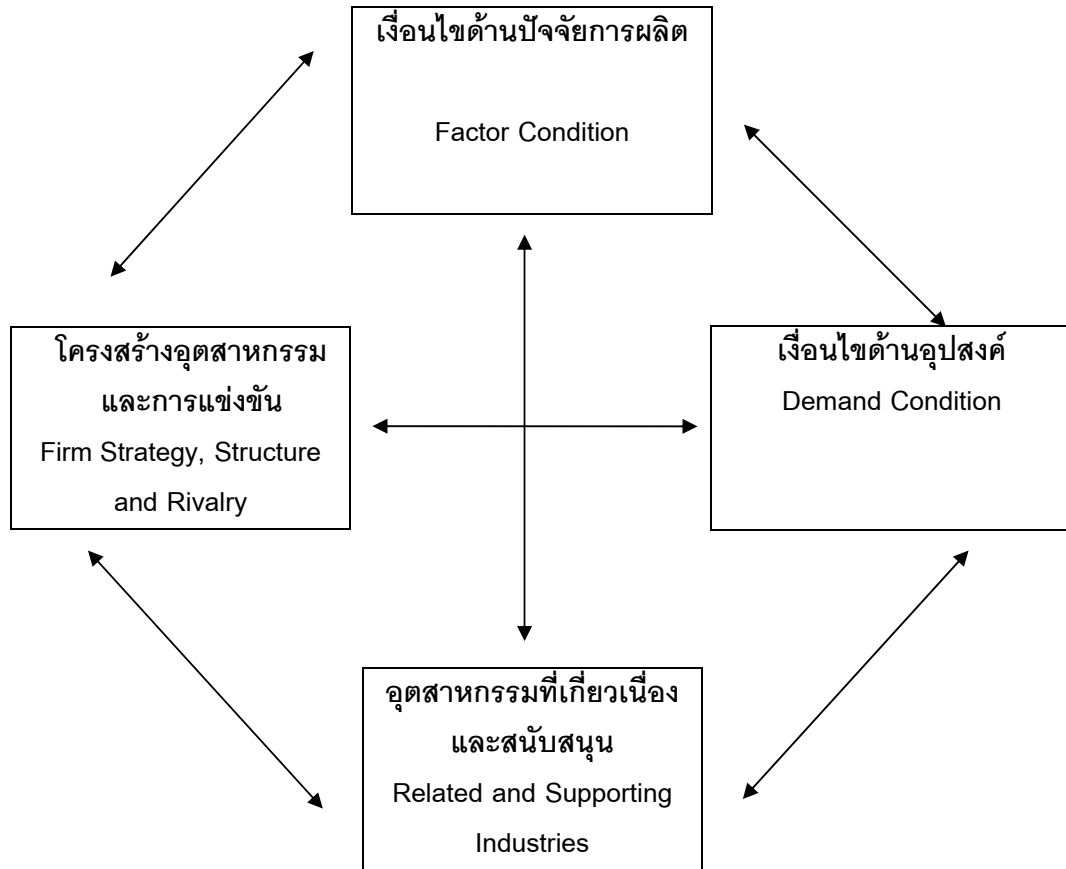
5.1 การวิเคราะห์เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้วยตัวแบบเพชรพลว้ตร

การศึกษาวเคราะห์ศักยภาพสำหรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนโดยใช้ตัวแบบเพชรพลว้ตร (Diamond Model) จะช่วยให้เห็นถึงความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขต ในการแข่งขัน และศักยภาพในการเติบโตของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนั้นๆ ได้ทราบถึงข้อได้เปรียบที่ต่างกันของแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่ช่วยในการแข่งขันกับคู่แข่งภายนอก ตลอดจนเห็นถึงจุดอ่อนของแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ผลของการวิเคราะห์จะนำไปใช้เพื่อให้ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของตนให้มีความสามารถในการแข่งขันได้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภาพที่ 1 แสดงตัวแบบเพชรพลว้ตรในการวิเคราะห์เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน



5.1.1. การวิเคราะห์เพชรพลว้ตรเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย

(1) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Factor Condition)

ทำเลที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดเชียงรายจัดอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญตามแนวเขตภาคเหนือ - จีนตอนใต้ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างไทย - พม่า - ลาว - จีน ทำให้มีความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้งและด้านโลจิสติกส์ (Logistic) มีทรัพยากรน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่การเกษตรมีศักยภาพเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญหลายอย่าง มีแหล่งแร่ธาตุที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมเหมืองแร่ แต่ทรัพยากรป่าไม้เริ่มลดลง

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ลักษณะประชากร

ประชากรประกอบไปด้วยกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ มีประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

มาตรฐานและคุณภาพแรงงาน

แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร แรงงานในภาคอุตสาหกรรมก็ยังไม่มีความสูงมากนัก แต่ก็ถือว่าสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน และก็มีค่าแรงที่สูงกว่าด้วย ประชากรเริ่มได้รับการศึกษาที่ทั่วถึงมากขึ้น จังหวัดเชียงรายมีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาถึง 3 แห่งคือวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพแรงงานในอนาคตได้

ระบบสาธารณูปโภค

จังหวัดเชียงรายมีระบบสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ กำลังได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีระบบถนนรองรับ มีท่าเรือ สนามบิน และมีระบบทางรถไฟที่กำลังอยู่ในระหว่างการสำรวจเส้นทาง

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

วัตถุดิบทางการเกษตรที่ใช้ในการผลิตสามารถหาได้ง่ายภายในท้องถิ่น มีคุณภาพ ประหยัดค่าขนส่ง

การพัฒนาเทคโนโลยี

การพัฒนาเทคโนโลยีภายในจังหวัดเชียงรายยังมีไม่มากนัก กิจกรรมการผลิตส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน ยังไม่มีการพัฒนาวิทยาการเฉพาะทางที่เด่นชัด

(2) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Condition)

สินค้านำเข้าจาก สปป.ลาวและจีน (ตอนใต้) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเป็นการนำเข้าจากสปป.ลาวเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่าตัว และจีน (ตอนใต้) เพิ่มขึ้น 48.6%แสดงถึงอุปสงค์ภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ยกเว้นการนำเข้าจากพม่าที่ลดลงเนื่องจากการปิดด่าน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจะทำให้การค้าชายแดนระหว่างไทยกับ สปป.ลาวและจีน (ตอนใต้) รวมถึงพม่าเพิ่มขึ้นถ้าไม่มีปัญหาเรื่องการปิดด่าน ซึ่งจะตอบรับกับอุปสงค์ที่เพิ่มสูงขึ้น

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภายในประเทศ การมีสินค้าให้เลือกหลากหลาย จะช่วยยกระดับของอุปสงค์ภายในประเทศให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

(3) การวิเคราะห์อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries)

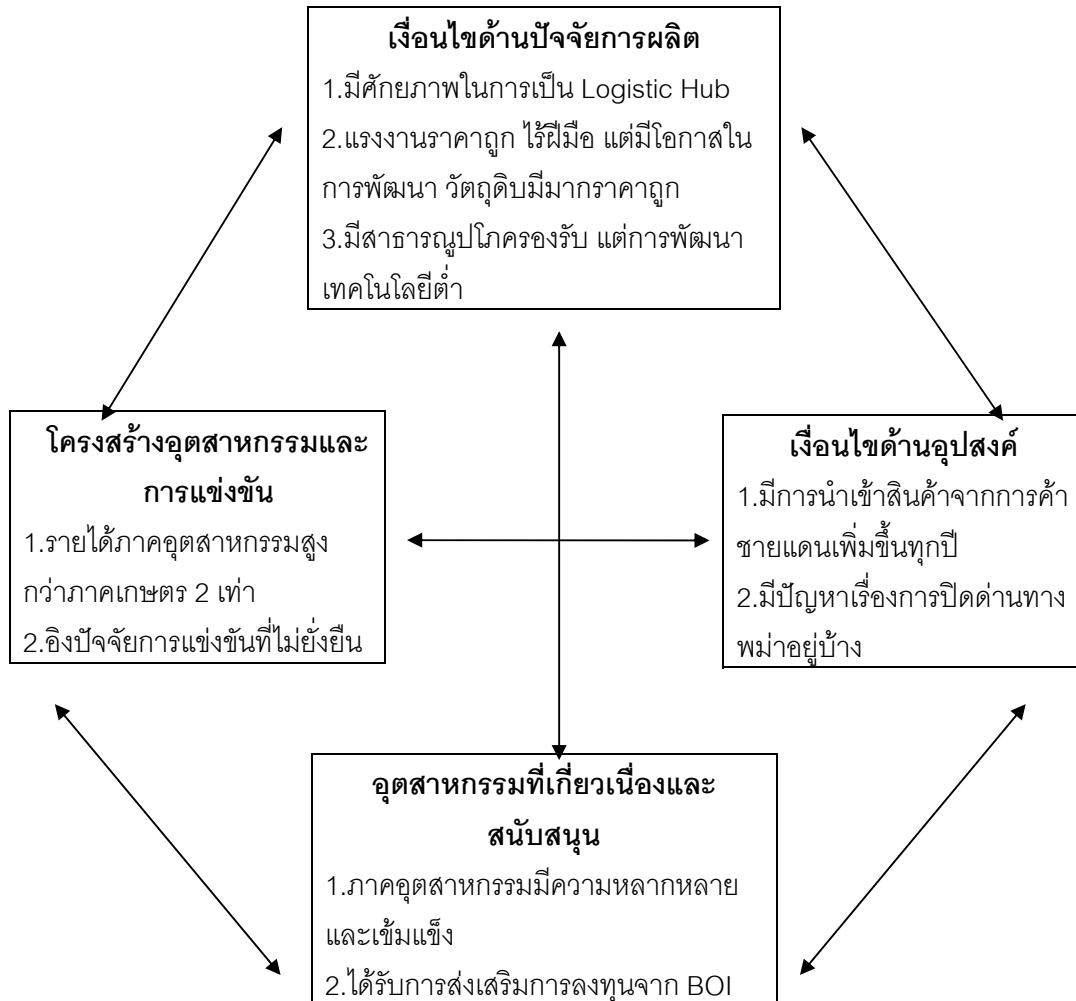
จังหวัดเชียงรายมีอุตสาหกรรมเหมืองแร่ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเซรามิกส์ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ กิจกรรมอาชีพไฮโล และ กิจกรรมผักและผลไม้แช่แข็ง เมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขึ้นมาคาดว่าจะมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนทยอยกันเข้ามาสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ดำเนินการอยู่ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้อย่างมาก เนื่องจากสิทธิพิเศษต่างๆ ที่จะได้รับจากทางเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบกับการมีภาคการเกษตรภาคอุตสาหกรรม และการบริหารราชการแผ่นดินที่เข้มแข็งของจังหวัด ก็จะทำให้การพัฒนาจากภาคการเกษตรไปสู่อุตสาหกรรมการเกษตร และอุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องเป็นไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดช่องทางที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีสิทธิพิเศษระหว่างกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีการร่วมมือกันในการทำธุรกิจ ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ในอุตสาหกรรม

(4) การวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมและการแข่งขัน (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

จากข้อมูล GPP ในปี พ.ศ.2548 พบว่าจังหวัดเชียงรายมีรายได้จากนอกภาคการเกษตรประมาณ 26,958 ล้านบาท และมีสัดส่วนสูงกว่ารายได้ภาคเกษตรกรรมประมาณ 2 เท่า และรายได้ส่วนนี้ก็มีแนวโน้มที่สูงขึ้นทุกปี โครงสร้างของอุตสาหกรรมภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจะอยู่บนพื้นฐานของ วัตถุดิบราคาถูก ค่าแรงต่ำ เทคโนโลยีไม่ซับซ้อน แข่งขันกันด้วยความแตกต่างของสินค้าและบริการ การมาอยู่ร่วมกันของอุตสาหกรรมต่างๆ ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้งที่เป็นคู่แข่งกันหรือเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน จะก่อให้เกิดการแพร่ของข้อมูลและข่าวสารด้านเทคนิค วิธีการในการดำเนินงานต่างๆ นวัตกรรมใหม่ๆ ส่งผลให้มีการพัฒนาตามกันไปเรื่อยๆ อย่างไม่หยุดยั้ง

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภาพที่ 2 แสดงการวิเคราะห์เพชรพลว้ตรของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย



5.1.2 การวิเคราะห์เพชรพลว้ตรเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร

(1) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Factor Condition)

ทำเลที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดมุกดาหารเป็นประตูเศรษฐกิจที่สำคัญสู่เส้นทางภูมิภาคอินโดจีนที่สามารถเชื่อมโยงพื้นที่ฝั่งตะวันออก – ตะวันตกเข้าด้วยกัน และเนื่องจากอยู่ในเส้นทาง East-West

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

Economic Corridor ที่จะเชื่อมเขตเศรษฐกิจด้านมหาสมุทรแปซิฟิก เข้ากับอินเดียและตะวันออกไกล แสดงถึงศักยภาพที่มีหากได้รับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในอนาคต มีดินที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสาน มีแหล่งน้ำทั้งจากธรรมชาติและจากกรมชลประทานหลายแห่ง ที่ดินราคาไม่สูงนัก มีพื้นที่เพียงพอเหมาะสมต่อการลงทุนด้านอุตสาหกรรม

ลักษณะประชากร

ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบไปด้วยกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย

มาตรฐานและคุณภาพแรงงาน

แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร มีระดับการศึกษาต่ำ จึงอาจเป็นอุปสรรคในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต แต่มีแรงงานราคาถูกจากฝั่งลาวที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตได้

ระบบสาธารณูปโภค

มีระบบถนนรองรับการจอดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่สองแล้ว มีเครือข่ายที่สมบูรณ์แบบในการเชื่อมโยงไปยังจุดสำคัญทั่วประเทศและกับประเทศเพื่อนบ้านที่กำลังดำเนินการ มีระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ที่สมบูรณ์

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

มีวัตถุดิบด้านผลผลิตทางการเกษตรจำนวนมาก และสามารถขนส่งนำเข้าวัตถุดิบจากฝั่งลาวซึ่งมีราคาไม่สูงมากนัก เพื่อนำมาผลิตสร้างเป็นมูลค่าเพิ่มได้เป็นอย่างดี และจากข้อมูล GPP ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2548 พบว่าจังหวัดมุกดาหารมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 1,729 ล้านบาทต่อปี และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 6%ต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้นทุกปี

การพัฒนาเทคโนโลยี

เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมุกดาหาร ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อม และเป็นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการเกษตร และอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จึงมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีในการผลิตไม่มากนัก เทคโนโลยีที่ใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

(2) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Condition)

การค้าชายแดนระหว่างไทยกับสปป.ลาว ด้านจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2549 (มกราคม - ตุลาคม) มีมูลค่ารวม 7,631.96 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2548 (มกราคม - ตุลาคม) ซึ่งมีมูลค่าการค้า 5,265.26 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 2,366.70 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น 44.95 % มูลค่าการนำเข้า 2,275.36 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 197.25 % โดยสินค้านำเข้าหลัก ได้แก่ สินค้าแร่ ไม่แปรรูป เครื่องจักรไม่ใช่ไฟฟ้า สินค้ากรรม ยานพาหนะอุปกรณ์ส่วนประกอบสิ่งทอ จากตัวเลขแสดงให้เห็นว่าอุปสงค์ต่อสินค้านำเข้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงมาก การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจะช่วยให้เพิ่มระดับการผลิตเพื่อรองรับกับอุปสงค์เหล่านี้ ช่วยให้เกิด Economies of Scale, Learning Curve และสินค้าที่มีความหลากหลายจะช่วยอุปสงค์ภายในประเทศให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้นด้วย

(3) การวิเคราะห์อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries)

โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมุกดาหาร ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมโรงสีข้าว และเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม มีโรงงานขนาดใหญ่อยู่เพียง 1 โรงงาน คือ โรงงานน้ำตาล บริษัท สหเรือง จำกัด โดยในปี พ.ศ. 2535 - 2543 โรงงานอุตสาหกรรมจะเพิ่มอย่างต่อเนื่องทุกปี และในปี 2543 จังหวัดมุกดาหาร มีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 451 โรงงาน คิดเป็นสัดส่วน 3.9 % ของภาค 5 และสัดส่วน 0.4 % ของประเทศ จังหวัดมุกดาหารมีผู้จดทะเบียนประกอบการค้าเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งหากมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นก็เชื่อว่าตัวเลขต่างๆ เหล่านี้ก็จะเพิ่มมากขึ้นยิ่งกว่าในปัจจุบัน แสดงถึงจำนวนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนที่จะเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

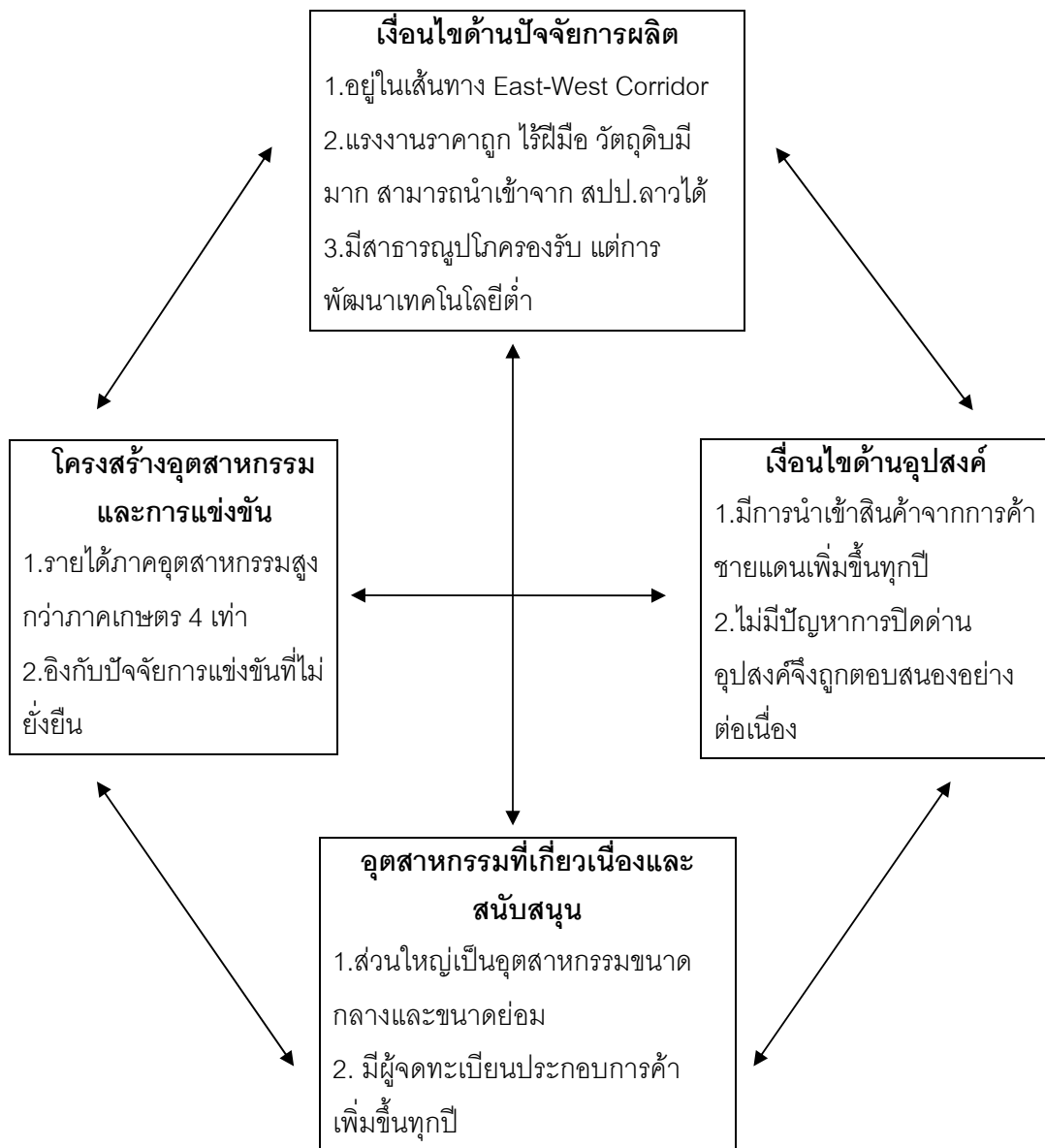
(4) การวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมและการแข่งขัน (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

จากข้อมูล GPP ในปี พ.ศ. 2548 พบว่าจังหวัดมุกดาหารมีรายได้จากนอกภาคการเกษตรประมาณ 6,875 ล้านบาท และมีสัดส่วนสูงกว่ารายได้ภาคเกษตรกรรมประมาณ 4 เท่า และรายได้ส่วนนี้ก็มีแนวโน้มที่สูงขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดเป็นอย่างดี โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในจังหวัดมุกดาหารจะเป็นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการเกษตร และอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น วัตถุดิบ ด้านการเกษตร ป่าไม้ และ หิน กรวด หินทราย ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง เนื่องจากมีระบบ

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

สาธารณูปโภคพื้นฐานด้านต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนด้านอุตสาหกรรมมากกว่าอำเภออื่นๆ และเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม การมาอยู่ร่วมกันของอุตสาหกรรมต่างๆ ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้งที่เป็นคู่แข่งกันหรือเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน จะก่อให้เกิดการแพร่ของข้อมูลและข่าวสารด้านเทคนิค วิธีการในการดำเนินงานต่างๆ นวัตกรรมใหม่ๆ ส่งผลให้มีการพัฒนาตามกันไปเรื่อยๆ อย่างไม่หยุดยั้ง

ภาพที่ 3 แสดงการวิเคราะห์เพชรพลว้ตรของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.1.3. การวิเคราะห์เพชรพลวัตเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก

(1) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Factor Condition)

ทำเลที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดตากมีความได้เปรียบด้านที่ตั้ง สามารถสนองตอบต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนได้เป็นอย่างดี โดยตั้งอยู่ปลายแนวเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) สามารถเชื่อมโยงไปยังพม่าและกลุ่มประเทศเอเชียใต้ หรือเชื่อมโยงไปยัง สปป.ลาว และเวียดนามได้ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้

ลักษณะประชากร

ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายชนชาติ ส่วนใหญ่มีเชื้อสายกระเหรี่ยงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

มาตรฐานและคุณภาพแรงงาน

แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตรมีระดับการศึกษาต่ำ เป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงอาจเป็นอุปสรรคในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต ค่าแรงถูก และยังมีแรงงานราคาถูกจากสหภาพพม่าที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตได้

ระบบสาธารณูปโภค

มีระบบสาธารณูปโภคต่างๆ รองรับในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีโครงการขยายถนน 4 ช่องทางการจราจร การพัฒนาระบบทางรถไฟเชื่อมต่อกับภาคกลาง การพัฒนาสนามบินพาณิชย์ มีระบบไฟฟ้า ประปา และระบบโทรศัพท์รองรับในการพัฒนา

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

มีวัตถุดิบด้านผลผลิตทางการเกษตรจำนวนมากและอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติทั้งในไทยและพม่า สามารถขนส่งนำเข้าวัตถุดิบจากฝั่งสหภาพพม่าซึ่งมีราคาไม่สูงมากนัก เพื่อนำมาผลิตสร้างเป็นมูลค่าเพิ่มได้เป็นอย่างดี และจากข้อมูล GPP ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2548 พบว่าจังหวัดตากมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 4,608 ล้านบาทต่อปี และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 15%ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงมากแสดงให้เห็นว่าผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้นทุกปี

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

การพัฒนาเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตไม่ซับซ้อน และเป็นการนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาใช้ ยังไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นของตัวเอง ยังไม่มีการวิจัยและพัฒนาวิทยาการเฉพาะทาง

(2) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Condition)

การค้าชายแดนระหว่างไทย และพม่า ปี พ.ศ. 2546 ไทยมีมูลค่าการนำเข้า 45,695.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากระยะเดียวกันของปีก่อน (มูลค่าการนำเข้า 36,865.5 ล้านบาท) ร้อยละ 24 และเป็นการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมาจากปีก่อนๆ สินค้าสำคัญที่นำเข้าตามแนวชายแดน ได้แก่ สินค้าเชื้อเพลิง สินค้าประมงและปศุสัตว์ สินค้ากิจกรรม สินค้าแร่ และสินค้าสิ่งทอ เป็นต้น การมีอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นทุกปีช่วยให้เกิด Economies of Scale และ Learning Curve เมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ และสินค้าที่มีความหลากหลายจะช่วยของอุปสงค์ภายในประเทศ ให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้นด้วย

(3) การวิเคราะห์อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries)

தாகมีโรงงานอุตสาหกรรม 464 โรง กระจุกวัดในอำเภอแม่สอดถึง 235 โรง (51%) เงินลงทุนมากกว่า 1,500 ล้านบาท โดยมีมูลค่าส่งออกรวมกว่า 3,100 ล้านบาทต่อปี โดยมีอุตสาหกรรมที่สำคัญส่วนใหญ่ใช้แรงงานเข้มข้น ได้แก่ สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป อาหารกระป๋อง เครื่องเรือน และเฟอร์นิเจอร์จากไม้ อัญมณีและเครื่องประดับ เป็นต้น และมีอุตสาหกรรมบริการที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ได้แก่ โรงแรมที่พัก ร้านอาหาร อุตสาหกรรมบริการขนส่ง อุตสาหกรรมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมที่มีตลาดเป็นผู้นำ (Market-Led Industries) เน้นกลุ่มอุตสาหกรรมที่สามารถผลิตสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดในพม่า บังกลาเทศ และอินเดีย โดยประเทศดังกล่าวยังไม่สามารถผลิตสินค้าคุณภาพสูงได้ ได้แก่ สินค้าอุปโภค บริโภค เครื่องจักรกลเกษตร วัสดุก่อสร้าง เซรามิกส์ พลาสติก ยานยนต์ชิ้นส่วน ของเด็กเล่น รองเท้า สินค้าหัตถกรรม เป็นต้น

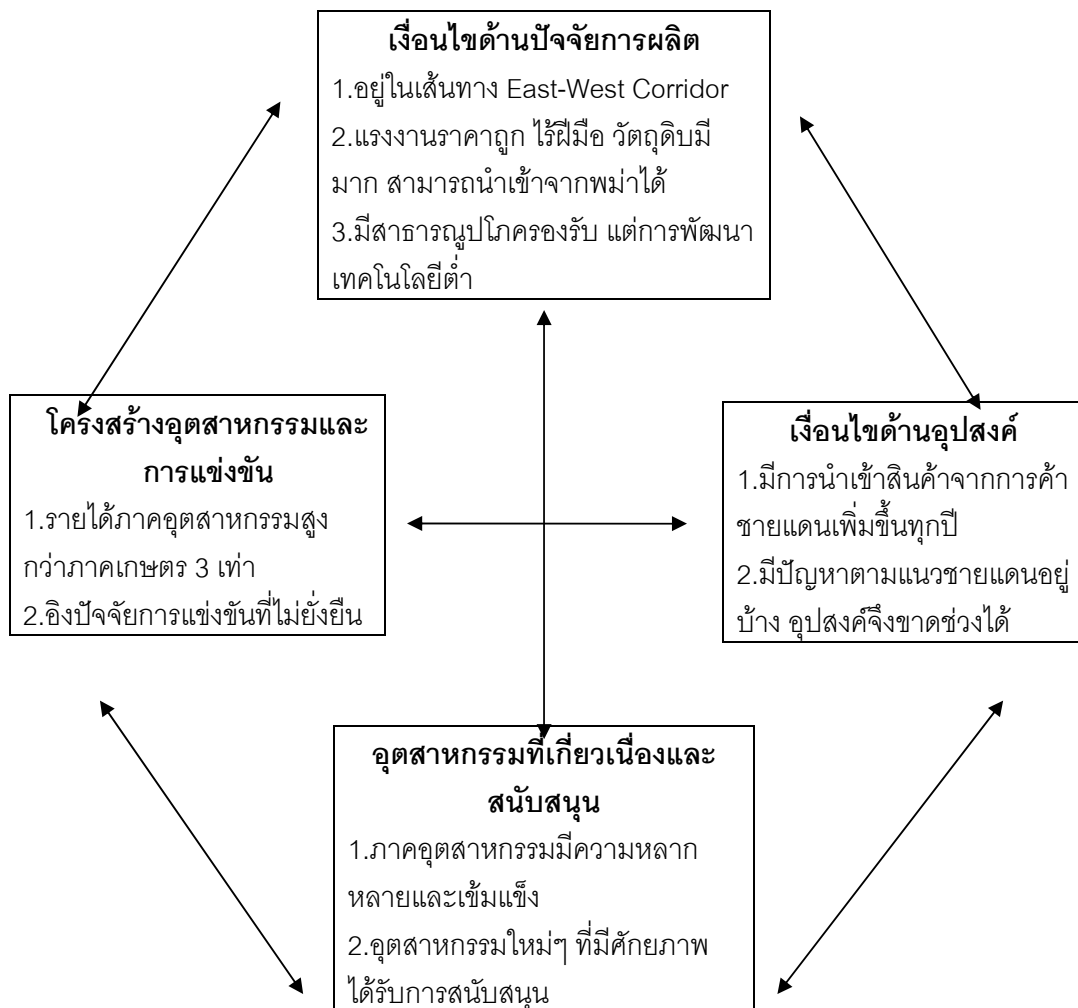
จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าจังหวัดตากมีความหลากหลายของอุตสาหกรรมพอสมควร เมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ อุตสาหกรรมเหล่านี้ก็จะมากระจุกตัวกันอยู่ภายในเขต ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และช่วยยกระดับมาตรฐานของอุตสาหกรรมภายในเขตขึ้น

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

(4) การวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมและการแข่งขัน (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

จากข้อมูล GPP ในปี พ.ศ. 2548 พบว่าจังหวัดตากมีรายได้จากนอกภาคการเกษตร ประมาณ 16,280 ล้านบาท และมีสัดส่วนสูงกว่ารายได้ภาคเกษตรกรรมประมาณ 3 เท่า และ รายได้ส่วนนี้ก็มีแนวโน้มที่สูงขึ้นทุกปี แต่โครงสร้างอุตสาหกรรมมีพื้นฐานอยู่บน วัตถุดิบราคาถูก ค่าแรงต่ำ เทคโนโลยีในการผลิตไม่ซับซ้อน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เพราะ จีนและพม่าก็มีวัตถุดิบและค่าแรงที่ถูกเช่นกัน จึงควรเร่งพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงาน พัฒนา วิธีการผลิตด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และมีความหลากหลาย ยากแก่การ ลอกเลียนแบบ สร้างแบรนด์ให้แข็งแกร่ง เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันระยะยาว

ภาพที่ 4 แสดงการวิเคราะห์เพชรพลวตรของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.1.4. การวิเคราะห์เพชรพลวัตเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรี

(1) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Factor Condition)

ทำเลที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดกาญจนบุรีอยู่ติดกับชายแดนพม่า และอยู่ในเส้นทาง East-West Economic Corridor เส้นล่างแต่ยังมีการพัฒนาและก่อสร้างช้ากว่าเส้นบนที่เชื่อมระหว่างตากกับมุกดาหาร และก็ไม่มีด่านถาวรสำหรับใช้เป็นจุดการค้าชายแดน เนื่องจากไทยมีจุดการค้าชายแดนกับพม่าเพียง 3 แห่งคือ 1) ด่านแม่สอด จังหวัดตาก ตรงข้ามกับด่านเมียวดีของพม่า 2) ด่านแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตรงข้ามกับด่านท่าซี้เหล็กของพม่า และ 3) ด่านระนอง จังหวัดระนอง ตรงข้ามกับด่านเกาะสองของพม่า แต่จังหวัดกาญจนบุรีก็มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว มีพื้นที่กว้างใหญ่

ลักษณะประชากร

ประกอบไปด้วยคนหลากหลายชนชาติ ส่วนใหญ่มีเชื้อสายมอญ มีประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

มาตรฐานและคุณภาพแรงงาน

แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตรมีระดับการศึกษาต่ำเป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงอาจเป็นอุปสรรคในการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต ค่าแรงถูก และยังมีแรงงานราคาถูกจากสหภาพพม่าที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตได้ จังหวัดมีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา 2 แห่ง คือ วิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพแรงงานเพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมในอนาคตได้

ระบบสาธารณูปโภค

จังหวัดกาญจนบุรีมีระบบสาธารณูปโภครองรับทั้งระบบถนน มีทางรถไฟ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ มีท่าเรือแอมเฮิร์สต์ (Amhurst) หรือ ไจกะมี (Kyaikami) ซึ่งเป็นท่าเรือเก่าสร้างสมัยอังกฤษปกครองพม่า ท่าเรือนี้ติดต่อกับประเทศไทยทางฝั่งด้านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

มีวัตถุดิบทางการเกษตรจำนวนมาก ราคาถูก ประหยัดค่าขนส่ง และจากข้อมูล GPP ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2548 พบว่าจังหวัดกาญจนบุรีมีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 7,674 ล้านบาทต่อปี และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 5%ต่อปี แสดงให้เห็นถึงปริมาณวัตถุดิบที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี

การพัฒนาเทคโนโลยี

ยังไม่มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีในการผลิตมากนัก และที่ใช้อยู่ก็เป็นการนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาใช้ ไม่ได้พัฒนาของตนเองขึ้นมา ประเทศคู่แข่งสามารถหาเทคโนโลยีแบบเดียวกันนี้มาใช้ได้ง่าย

(2) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Condition)

เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีไม่มีจุดการค้าชายแดนกับพม่า จึงพิจารณาอุปสงค์จากจุดการค้าชายแดนของไทยกับพม่าที่จังหวัดอื่นๆ โดยไทยมีการขาดดุลการค้ากับพม่าอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการนำเข้ามากกว่าการส่งออก บางช่วงก็จะมีการนำเข้าลดลงเนื่องจากการปิดด่าน แต่แนวโน้มก็มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ก็จะสามารถรองรับกับอุปสงค์ที่เพิ่มสูงขึ้นนี้ได้ สินค้าสำคัญที่ไทยนำเข้าจากพม่าคือ สินค้าเหล็กและเหล็กกล้า สินค้าไม้ซุง ไม้แปรรูปและไม้อื่นๆ สินค้าสินแร่โลหะอื่นๆ และเศษโลหะสินค้าถ่านหิน และสินค้ากาแฟ ชา

(3) การวิเคราะห์อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries)

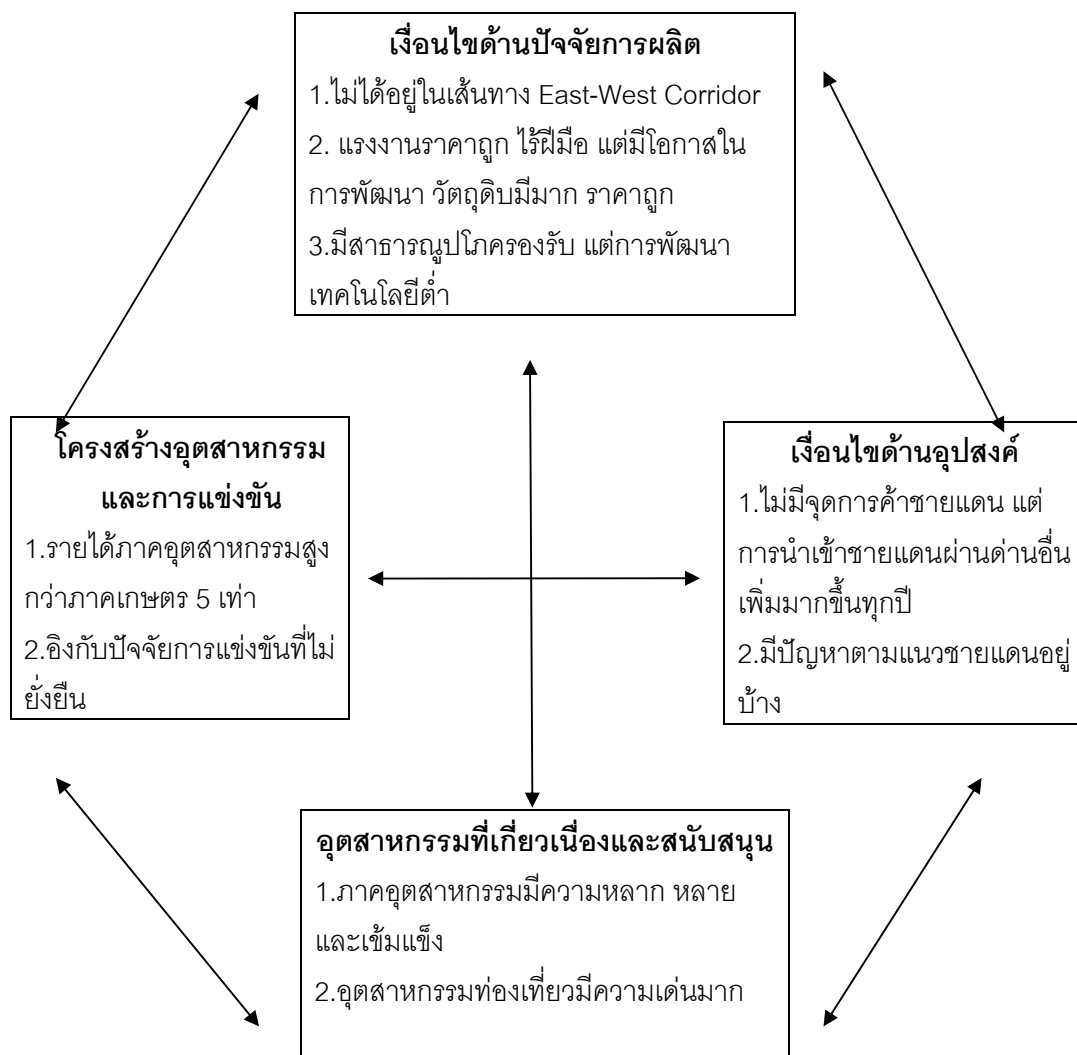
จังหวัดกาญจนบุรีมีอุตสาหกรรมต่างๆ ดำเนินการอยู่มากมาย เช่น เหมืองแร่ อุตสาหกรรมการขนส่ง การก่อสร้าง การโรงแรม และภัตตาคาร บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ เมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษก็จะทำให้อุตสาหกรรมต่างๆ เหล่านี้สนใจที่จะเข้ามาลงทุนภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี ช่วยยกระดับความสามารถของอุตสาหกรรมทั้งระบบให้พัฒนาไปด้วยกัน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

(4) การวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมและการแข่งขัน (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

จากข้อมูล GPP ในปี พ.ศ. 2548 พบว่าจังหวัดกาญจนบุรีมีรายได้จากนอกภาคการเกษตรประมาณ 39,851 ล้านบาท ซึ่งสูงที่สุดในบรรดาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขต แสดงถึงศักยภาพด้านอุตสาหกรรมที่สูงมากของจังหวัดกาญจนบุรี และมีสัดส่วนสูงกว่ารายได้ภาคเกษตรกรรมประมาณ 5 เท่า และรายได้ส่วนนี้ก็มีแนวโน้มที่สูงขึ้นทุกปี ประกอบกับประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดิน ก็จะช่วยส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษมากยิ่งขึ้น โครงสร้างอุตสาหกรรมมีพื้นฐานอยู่บนวัตถุดิบในการผลิตที่มีราคาถูก ค่าแรงต่ำ แรงงานมีทักษะน้อย เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยในการแข่งขันที่ไม่ยั่งยืน

ภาพที่ 5 แสดงการวิเคราะห์เพชรพลว้ตรของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรี



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.1.5 การวิเคราะห์เพชรพลว้ตรเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในภาพรวม

(1) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Factor Condition)

ทำเลที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติ

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจะอยู่ในเส้นทาง East-West Economic Corridor ที่จะเชื่อมเขตเศรษฐกิจด้านมหาสมุทรแปซิฟิก เข้ากับอินเดียและตะวันออกไกลได้ และ North-South Economic Corridor โดยเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายสามารถใช้เป็นเส้นทางการค้าตามแนวเขตภาคเหนือ - จีนตอนใต้ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างไทย - พม่า - ลาว - จีน ทำให้มีความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้ง และด้านโลจิสติกส์ ส่วนเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตากสามารถใช้เป็นเส้นทางการค้าระหว่างไทย พม่า ไปจนถึงอินเดียและตะวันออกไกล เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารก็สามารถใช้เป็นเส้นทางการค้าระหว่างไทย สปป.ลาว และเวียดนามได้เช่นกัน แม้แต่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรีที่ตั้งอยู่ในเส้นทาง East-West Economic Corridor ในเส้นทางซึ่งมีการพัฒนาช้ากว่าเส้นบน

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตค่อนข้างมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีระบบน้ำที่สามารถใช้ในการผลิต มีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ลักษณะประชากร

ลักษณะประชากรส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นมาเป็นเวลานาน มีหลายเชื้อชาติ มีวัฒนธรรม และประเพณีที่หลากหลายเป็นแบบฉบับของตัวเอง แต่ก็สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้โดยไม่เกิดปัญหาอะไร

มาตรฐานและคุณภาพแรงงาน

แรงงานส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเกษตรกรรม มีการศึกษาที่ไม่สูงมากนัก อาจเป็นปัญหาต่อการผลิตที่ต้องใช้แรงงานในระดับฝีมือ แต่เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านแล้วไทยก็ยังมีมาตรฐานและคุณภาพแรงงานในระดับที่สูงกว่า แต่ค่าแรงก็จะสูงกว่าตามไปด้วย นอกจากนี้ยังมีแรงงานราคาถูกจากประเทศเพื่อนบ้านที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตได้อีกด้วย สำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย และจังหวัดกาญจนบุรีมีโอกาสที่ดีในการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพแรงงาน เนื่องจากทั้งสองจังหวัดมีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งอยู่หลายแห่ง จึงมีศักยภาพในการผลิตแรงงานที่มีฝีมือป้อนเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ระบบสาธารณูปโภค

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตมีระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว และก็ได้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขึ้นมารองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยเฉพาะอีกหลายอย่างด้วยเช่นกัน

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตนั้นสามารถหาได้ง่ายภายในท้องถิ่น ราคาถูก และบางแห่งที่มีจุดการค้าตามแนวชายแดนยังสามารถนำเข้าวัตถุดิบราคาถูกจากประเทศเพื่อนบ้านได้อีกด้วย ประกอบกับข้อมูล GPP ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2548 ของทั้ง 4 จังหวัดพบว่ารายได้จากภาคเกษตรของแต่ละจังหวัดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ซึ่งแสดงถึงจำนวนวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีมากขึ้นทุกปีด้วยเช่นกัน

การพัฒนาเทคโนโลยี

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตที่น้อยมาก เครื่องจักรต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตก็มีอายุการใช้งานที่ยาวนานมาแล้ว ไม่ค่อยมีการส่งเครื่องจักรรุ่นใหม่ๆ เข้ามาเพื่อใช้ในการผลิต และก็ไม่ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะของตัวเองขึ้นมา แต่จะเป็นการซื้อเทคโนโลยีจากภายนอกเข้ามา ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการแข่งขันในระยะยาว

(2) การวิเคราะห์เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Condition)

จากตัวเลขการค้าชายแดนพบว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 3 เขต (ยกเว้นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรีที่ไม่มีจุดการค้าชายแดน) มีมูลค่าการค้าชายแดนที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี และเมื่อดูเฉพาะตัวเลขการนำเข้าก็มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีเช่นกัน แสดงถึงปริมาณอุปสงค์ภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตก็ย่อมสามารถที่จะตอบสนองต่อปริมาณอุปสงค์ภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีนี้ได้ส่วนหนึ่ง ประกอบกับการมีสินค้าและบริการที่มีความหลากหลายมากขึ้น จะช่วยยกระดับมาตรฐานอุปสงค์ในประเทศให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อมีสินค้ามากขึ้น ผู้บริโภคก็สามารถเลือกบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้นได้เช่นกัน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

(3) การวิเคราะห์อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน (Related and Supporting Industries)

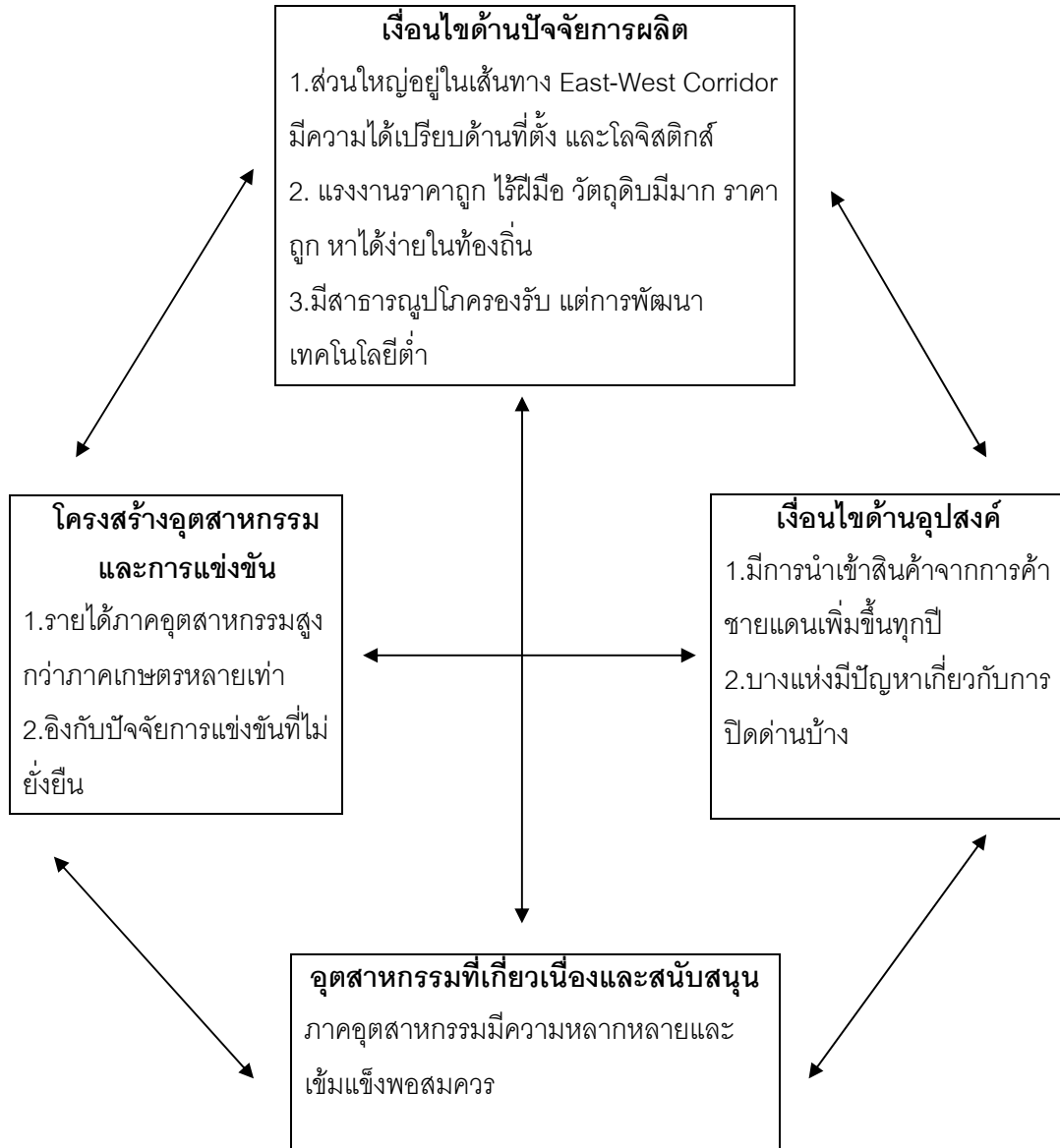
เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตต่างก็มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนที่แตกต่างกันไปตามลักษณะอุตสาหกรรมภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนั้นๆ และก็มีอยู่เป็นปริมาณมากพอสมควรที่จะสามารถช่วยให้เกิดความร่วมมือกัน เกิดช่องทางที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีสิทธิพิเศษ การมาอยู่ร่วมกันภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตจะทำให้เกิดความร่วมมือกันตลอดเวลาระหว่างกัน เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับร่วมกันของทั้งอุตสาหกรรมให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้นร่วมกัน

(4) การวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมและการแข่งขัน (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

จากข้อมูล GPP ในปี พ.ศ. 2548 พบว่ารายได้หลักที่เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของทั้ง 4 จังหวัดจะมาจากรายได้นอกภาคการเกษตรที่สำคัญได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตภายในท้องถิ่น รายได้จากค่าสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในจังหวัด ประกอบกับรายได้จากการส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคตามแนวชายแดน โดยรายได้ในส่วนนอกภาคการเกษตรนี้ของบางจังหวัดก็มีสัดส่วนที่สูงกว่ารายได้จากภาคการเกษตรหลายเท่าตัว แสดงถึงศักยภาพที่ดีของแต่ละจังหวัดในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขึ้นมา แต่จากโครงสร้างอุตสาหกรรมและการแข่งขันที่อยู่บนพื้นฐานจากปัจจัยการผลิตที่มีราคาถูก เช่นค่าแรง ค่าวัตถุดิบที่ถูก แรงงานไม่มีฝีมือ เทคโนโลยีการผลิตที่ลอกเลียนแบบได้ง่าย จะทำให้ไม่ได้เปรียบในการแข่งขันระยะยาว

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภาพที่ 6 แสดงการวิเคราะห์เพชรพลวัตของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในภาพรวม



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.1.6. สรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพสำหรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขต โดยใช้ตัวแบบเพชรพลวัตร พบว่าแต่ละเขตก็มีจุดแข็งที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเขตอื่นๆ ได้ และยังสามารถเชื่อมต่อการค้าภายในภูมิภาคอินโดจีน กับจีนตอนใต้เลยไปจนถึงตะวันออกไกลได้ด้วย แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของไทยในการเป็นจุดศูนย์กลางการค้าในภูมิภาคนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องริบอาศัยความได้เปรียบด้านนี้เพื่อการพัฒนาประเทศต่อไป การมีระดับของมาตรฐานและคุณภาพแรงงานที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน วัตถุดิบราคาถูกที่สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น และนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านได้ทั้งแรงงานและวัตถุดิบ ระบบสาธารณูปโภคที่ได้มาตรฐาน และกำลังได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม การมีเทคโนโลยีที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบกับอุปสงค์ภายในประเทศที่ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ความพร้อมของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน เหล่านี้ถือเป็นข้อได้เปรียบสำหรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตในเบื้องต้นที่จะทำให้สามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้

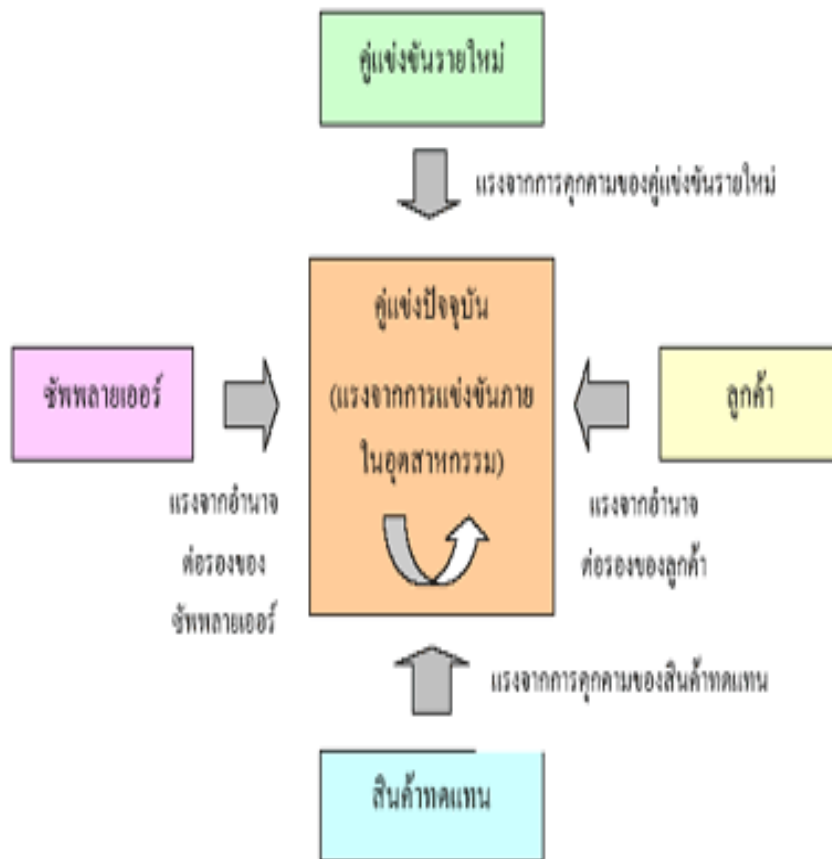
ส่วนปัจจัยที่ช่วยให้เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้ง 4 เขตสามารถแข่งขันได้ในระยะยาวก็คือการเร่งพัฒนาคุณภาพของแรงงานให้สูงขึ้น การพัฒนาบุคลากรเฉพาะทาง การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะทางซึ่งทั้งหมดนี้คือจุดอ่อนของไทยที่ต้องเร่งปรับปรุงก่อนที่จะสูญเสียความสามารถในการแข่งขันระยะสั้นไป เนื่องจากคู่แข่งสามารถย้ายการลงทุนไปในประเทศที่มีค่าแรงและราคาวัตถุดิบที่ต่ำกว่าได้ เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ซับซ้อนก็สามารถซื้อได้ง่าย แต่การสร้างเสริมความแข็งแกร่งให้แก่แบรนด์ การพัฒนาบุคลากรเฉพาะทาง การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะทาง เป็นปัจจัยที่คู่แข่งไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งช่วยให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.2 การวิเคราะห์เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้วยตัวแบบพลังทั้งห้า

ในการวิเคราะห์เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้วยตัวแบบพลังทั้งห้า (Five Forces Model) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การแข่งขันของอุตสาหกรรม ซึ่งในที่นี้ได้เปรียบเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในจุดหนึ่งๆเป็นเหมือนกับอุตสาหกรรม ซึ่งจะต้องวิเคราะห์สภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรม เพื่อให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไรของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนั้นๆ การนำเทคนิค Five Force Model มาทำการวิเคราะห์สภาพการแข่งขันของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ ทั้ง 4 เขต จะช่วยให้สามารถมองเห็นถึงศักยภาพของแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 7 แสดงรูปแบบของ Five Force Model



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.2.1 การวิเคราะห์ศักยภาพการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย

(1) การวิเคราะห์การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม

จังหวัดเชียงรายยังคงมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดี ทั้งภาคเกษตร และนอกภาคการเกษตร ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มสูงขึ้นทุกปี มีการลงทุนทั้งจากภาครัฐ และเอกชนเพิ่มมากขึ้น การค้าขายกับจีนตอนใต้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จังหวัดเชียงรายมีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภคด้านต่างๆ โดยเฉพาะระบบการคมนาคม ถ้าเกิดมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายขึ้นจะทำให้ธุรกิจต่างๆ ที่เข้ามาดำเนินการในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะมีความได้เปรียบเสียเปรียบกันในเรื่องของระบบสาธารณูปโภคด้านต่างๆ สภาพการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมจึงน่าจะเป็นเรื่องของความโดดเด่น และความหลากหลายของสินค้า และบริการเป็นหลัก ทั้งภายในภาคอุตสาหกรรม และนอกภาคอุตสาหกรรม ซึ่งความสำเร็จของผู้ประกอบการที่เข้าไปก่อนจะเป็นตัวดึงดูดผู้ประกอบการรายอื่นให้ตามเข้ามาภายหลัง

ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมก็คือ ปัญหาความไม่สงบตามแนวชายแดนที่มีอยู่บ้าง ปัญหาด้านยาเสพติด และความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐที่จะส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่มีความมั่นใจต่อทิศทาง และสภาพการแข่งขันภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าว

(2) การวิเคราะห์คู่แข่งรายใหม่

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายเป็นเขตที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน ภาครัฐสนับสนุนในเรื่องการอำนวยความสะดวก การให้สิทธิพิเศษด้านต่างๆ แก่ผู้ประกอบการ ภาคเอกชนที่มามีการลงทุนจะช่วยส่งเสริมในเรื่องของการนำเอาเทคโนโลยีการผลิต การจัดการแบบใหม่ๆ มาใช้ในพื้นที่ทำให้เกิดการประหยัดจากการผลิตครั้งละมากๆ (Economies of Scale) เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ การบริหาร การผลิตสินค้า และบริการจากความชำนาญในการทำเป็นประจำ (Learning Curve) นอกจากนี้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติด้านการท่องเที่ยว การมีอารยธรรมของชนชาติ 4 แผ่นดิน สิ่งเหล่านี้จะยิ่งทำให้สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายยิ่งมีความโดดเด่น และความหลากหลายมากยิ่งขึ้น หากได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องก็จะทำให้คู่แข่งที่จะเข้ามาแข่งด้านการท่องเที่ยวแข่งขันได้ยาก

จังหวัดเชียงรายมีชัยภูมิที่ได้เปรียบเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดอื่นๆ ในประเทศเดียวกัน และต่างประเทศตรงที่จังหวัดเชียงรายมียุทธศาสตร์ที่เหมาะสมและมีความพร้อมด้านการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และอากาศ สามารถเชื่อมต่อเส้นทางระหว่างประเทศได้ทั้ง เหนือ - ใต้ ตะวันตก - ตะวันออก (สปป.ลาว - กัมพูชา - เวียดนาม) หรือจะเป็นด้านเอเชียใต้ อินเดีย -

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

บังคลาเทศ - ปากีสถาน มองไกลไปกว่านั้นก็สามารถเข้าสู่ตะวันออกกลาง สิ่งเหล่านี้เป็นโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้หากมีการพัฒนาให้เป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนในอนาคต ข้อได้เปรียบต่างๆ เหล่านี้ประกอบกับสิทธิพิเศษในรูปแบบต่างๆ ที่ภาครัฐมีให้จึงน่าจะทำให้เชื่อได้ว่าภัยคุกคามจากคู่แข่งรายใหม่ที่มีต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายนั้นจะน้อย และจะทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนี้ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับคู่แข่งชั้นรายใหม่ก็คือนิคมอุตสาหกรรมบ่อหานและนิคมอุตสาหกรรมจิ้งหะของจีนซึ่งจะมีข้อได้เปรียบประเทศไทยตรงที่ค่าแรงต่ำกว่า แต่ไทยจะมีข้อได้เปรียบตรงที่มีเทคโนโลยีที่ดีกว่า หากทำการยกระดับฝีมือแรงงานขึ้นไปอีก มุ่งไปที่การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงและมีความหลากหลาย ก็จะสามารถชดเชยข้อเสียเปรียบนั้นได้ และทำให้ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันที่ยั่งยืน

(3) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐในเรื่องการอำนวยความสะดวก การให้สิทธิพิเศษด้านต่างๆ ทำให้มีต้นทุนในการดำเนินงานที่ค่อนข้างต่ำ และการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษมีอำนาจในการต่อรองกับซัพพลายเออร์ทั้งในด้านของปริมาณ ราคา และคุณภาพของวัตถุดิบได้ดียิ่งขึ้น การมีช่องทางขนส่งที่หลากหลายจะช่วยให้เขตเศรษฐกิจพิเศษมีความสามารถในการจัดการวัตถุดิบจากซัพพลายเออร์ได้ดียิ่งขึ้นด้วย

(4) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

ผู้ซื้อหรือนักธุรกิจที่เข้ามาดำเนินการในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวกำหนดอำนาจต่อรองก็คือการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ การอำนวยความสะดวก การให้สิทธิพิเศษด้านต่างๆ ความไม่แน่นอนของนโยบายรัฐบาล การส่งเสริมและสนับสนุนตลอดจนการให้สิทธิพิเศษด้านต่างๆ ที่ไม่มากพอ ก็จะทำให้ธุรกิจต่างไม่สนใจที่จะเข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้ หรืออาจจะไม่สนใจที่จะลงทุนในระยะยาว พอได้ทุนคืน และได้กำไรตามที่ตนต้องการแล้วก็จะถอนการลงทุนไปยังเขตที่มีการการให้สิทธิพิเศษด้านต่างๆ มากกว่า หรืออาจจะมีการเรียกร้องให้รัฐมีการเพิ่มมาตรการต่างๆ เพิ่มสิทธิพิเศษต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวกให้กับธุรกิจของตนเองมากยิ่งขึ้น

ความชัดเจนของนโยบายภาครัฐ การกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การกำหนดรูปแบบการบริหารจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะป้องกัน และแก้ไขปัญหาดังๆ ที่อาจติดตามมาภายหลังการ

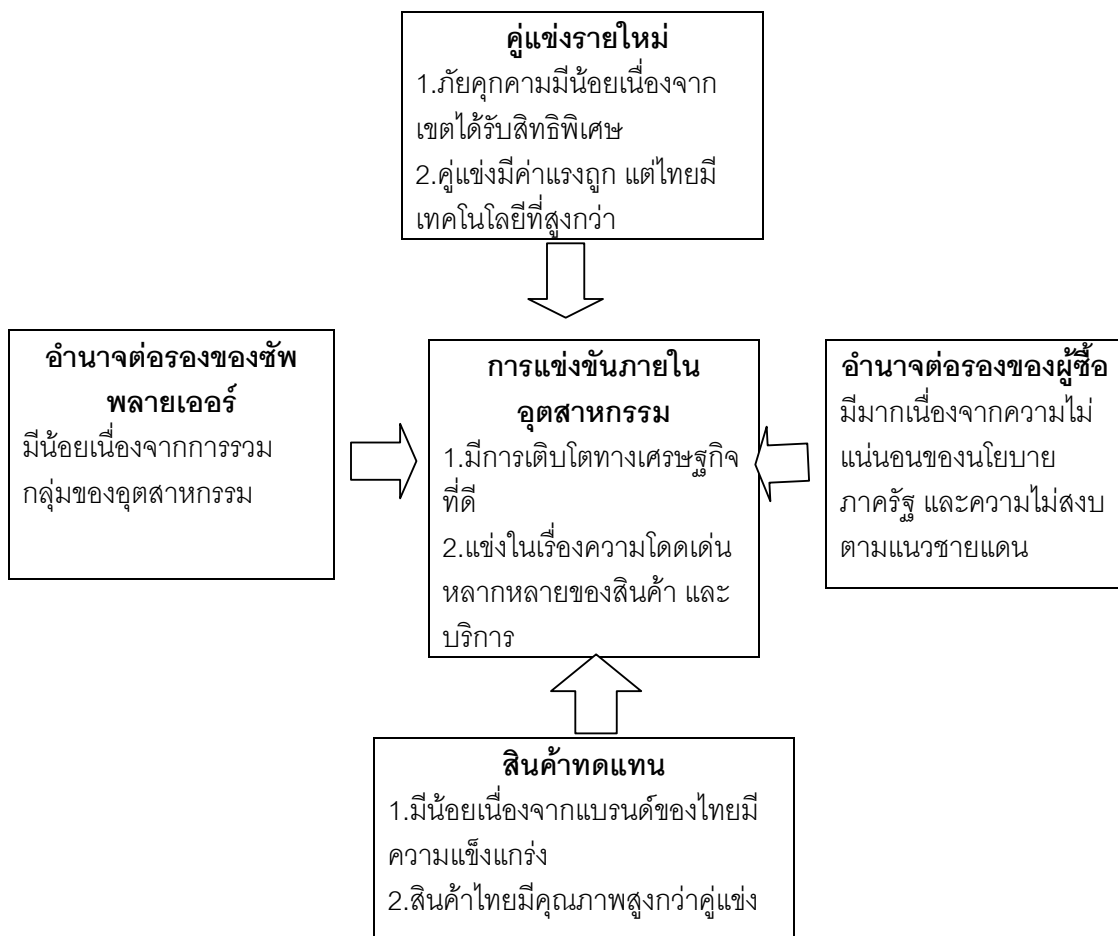
โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากทุกอย่างมีความชัดเจน อำนาจต่อรองของธุรกิจที่มีต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษก็จะลดน้อยลง

(5) การวิเคราะห์สินค้าทดแทน

จากข้อมูลที่ว่าไทยมีแบรนด์ที่แข็งแกร่งที่สุดในอาเซียน ฉะนั้นสินค้าทดแทนจากเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศอื่นจึงมาตีตลาดได้ค่อนข้างยาก ประกอบกับสินค้าจากจีนตอนใต้ และประเทศเพื่อนบ้านที่ยังด้อยกว่าไทยในเรื่องของคุณภาพสินค้า จึงทำให้ภัยคุกคามจากสินค้าทดแทนที่มีต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายยังอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก ข้อมูลการค้าชายแดนของไทยกับ สปป. ลาว และประเทศจีน พบว่าไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาตลอด แสดงให้เห็นว่าสินค้าไทยยังคงได้รับการยอมรับ และเป็นที่ต้องการของประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 8 แสดงการวิเคราะห์ศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.2.2 การวิเคราะห์เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร

(1) การวิเคราะห์การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม

จังหวัดมุกดาหารมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ภาคเกษตรมีอัตราการขยายตัว 6% และมีรายได้จากภาคการเกษตรสูงกว่าภาคเกษตรถึงเกือบ 6 เท่าตัว แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของมุกดาหารที่สามารถจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนได้ โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ กำลังได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีความได้เปรียบจากค่าจ้างแรงงานที่ค่อนข้างต่ำทั้งจากฝั่งไทย และ สปป. ลาว แต่แรงงานมีคุณภาพต่ำ ธุรกิจที่เข้ามาจึงไม่มีความได้เปรียบเสียเปรียบกันในเรื่องของค่าจ้างแรงงาน และระบบสาธารณูปโภคด้านต่างๆ สภาพการแข่งขันจึงถูกกำหนดด้วยเรื่องของความโดดเด่น และความหลากหลายของสินค้า และบริการเป็นหลัก แต่อาจจะเป็นปัญหาต่อธุรกิจที่เน้นความชำนาญพิเศษของพนักงานที่อาจจะไม่มีข้อได้เปรียบตรงนี้

ธุรกิจที่เหมาะสมจึงเป็นธุรกิจที่ใช้แรงงานในการผลิตจำนวนมาก และไม่ใช้ความชำนาญของพนักงานสูงนัก ให้ความได้เปรียบจากเรื่องปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาไม่สูงที่หาได้ในพื้นที่ และใน สปป. ลาว นำมาผลิตสินค้าที่เป็นที่ต้องการของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง แต่ก็มีปัญหาที่น่าสนใจคือปัญหาการลักลอบขนสินค้าหนีภาษีตามแนวชายแดนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลถึงสภาวะการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมระหว่างธุรกิจภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และนอกเขตเศรษฐกิจพิเศษ

(2) การวิเคราะห์คู่แข่งรายใหม่

สำหรับคู่แข่งของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหารในแถบนี้ก็คือเขตเศรษฐกิจพิเศษสะหวันเซโน ของสปป.ลาว และของนิคมอุตสาหกรรมลาวบาวของเวียดนาม แต่ความได้เปรียบที่ไทยมีก็คือจากข้อมูลทางการค้าชายแดนนั้นไทยได้เปรียบดุลการค้าทั้งประเทศลาว และเวียดนามมาโดยตลอด ซึ่งแสดงถึงความต้องการ และความเชื่อถือที่มีต่อสินค้าของประเทศไทยมาโดยตลอด เนื่องจากไทยมีพัฒนาการที่สูงกว่า มีเทคโนโลยีที่สูงกว่า ทำให้สินค้าที่ได้เป็นที่ยอมรับในเรื่องคุณภาพ และมาตรฐาน และจังหวัดมุกดาหารเองก็มีระบบที่สามารถรองรับการกระจายสินค้าที่ดี เนื่องจากมีโครงการดังเช่น

- ถนน 4 ช่องจราจร เชื่อมโยงพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจากแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี มายังจังหวัดมุกดาหาร (ชลบุรี-สระแก้ว-บุรีรัมย์-ยโสธร-มุกดาหาร) เพื่อเชื่อมต่อท่าเรือดานัง ประเทศเวียดนาม ตามเส้นทางหมายเลข 9 ของสปป.ลาว จากจังหวัดมุกดาหาร ผ่านสะพานนะเขต เข้าเมืองกวางตรี-เว้-ดานัง- ประเทศเวียดนาม

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- ถนน 4 ช่องจราจร เชื่อมตะวันตกกับตะวันออก East- West Economic Corridor จากสะพานข้ามแม่น้ำเมย อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มายังจังหวัดมุกดาหาร (ตาก-สุโขทัย-พิษณุโลก-เพชรบูรณ์-ขอนแก่น- มุกดาหาร) ข้ามสะพานข้ามแม่น้ำโขง เชื่อมต่อไปยัง สปป.ลาว และท่าเรือด่านประเทศเวียดนาม
- สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ระหว่างจังหวัดมุกดาหาร กับ แขวงสะหวันนะเขตของ สปป.ลาว

โครงการเหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยเสริมศักยภาพให้จังหวัดมุกดาหารในการเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าไปสู่ภูมิภาคอินโดจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ราคาที่ดินที่ไม่สูงมาก และบริการทางการเงินที่ครบครันก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมการได้เปรียบด้านการแข่งขันของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีเหนือคู่แข่งอื่นๆ

(3) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์

แหล่งวัตถุดิบส่วนใหญ่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสามารถหาได้ภายในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแรงงาน ปัจจัยการผลิตต่างๆ และทางด้านซัพพลายเออร์เองก็อยากที่จะขายวัตถุดิบในปริมาณมากๆ ลักษณะเช่นนี้ก็จะทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนมีอำนาจในการต่อรองที่สูงกว่า ประกอบกับสินค้าส่งออกที่สำคัญไปยัง สปป.ลาว และเวียดนามก็ไม่ใช่อุปโภคเกษตร ซัพพลายเออร์จึงมีทางเลือกในการกระจายวัตถุดิบของตนเองไม่มากนัก ไม่เหมือนกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายที่สามารถส่งออกสินค้าเกษตรไปยังจีนตอนใต้ได้

(4) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

ธุรกิจต่างๆ ที่จะเข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนั้นมีความต้องการความชัดเจนของนโยบายภาครัฐ และแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนสินค้าหนีภาษีตามแนวชายแดน ปัญหาแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้าเมือง และปัญหายาเสพติดติดตามแนวชายแดน เพราะถ้าสิ่งเหล่านี้ทวีความรุนแรงขึ้น และมีความเป็นไปได้ที่จะรุนแรงขึ้นจากผลพวงของการพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่ง ก็จะเป็นเหมือนการลดอำนาจต่อรองของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่จะดึงดูดกลุ่มธุรกิจต่างๆ ให้สนใจเข้ามาลงทุนนั้นเปลี่ยนใจไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของประเทศคู่แข่งแทน หรือหากลงทุนก็จะลงทุนโดยเน้นที่ปัจจัยการผลิตที่ไม่ยั่งยืน เช่น เน้นการลงทุนที่มีข้อได้เปรียบจากการใช้แรงงานราคาถูก ไม่สนใจการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ ทำให้เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนไม่ได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีเท่าที่ควร

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

(5) การวิเคราะห์สินค้าทดแทน

เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านแต่ละประเทศตามชายแดนของไทย ต่างส่งเสริมอุตสาหกรรม รายสาขาที่แตกต่างกัน ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรและกิจการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (พม่า) การผลิตพลังงาน (ลาว) อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรและอุปโภค/บริโภค (เวียดนาม) และ อุตสาหกรรมยานยนต์ (ไทย) การพัฒนาของกลุ่มภูมิภาคนี้จะช่วยสร้างความเข้มแข็งใน อุตสาหกรรมที่แต่ละประเทศมีศักยภาพ สนับสนุนให้เชื่อมโยงการผลิตระหว่างกัน (Supply Chains) ตลอดจนการสร้างเครือข่ายการผลิตร่วมกัน (Cluster) ได้ ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมพึ่งพา ทรัพยากรและเน้นใช้แรงงานหรือกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ดังนั้นจึงเป็นที่เชื่อได้ว่าอันตรายจาก สินค้าทดแทนจะไม่ส่งผลกระทบต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายอย่างรุนแรงนัก

ภาพที่ 9 แสดงการวิเคราะห์ศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดมุกดาหาร



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.2.3 การวิเคราะห์เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก

(1) การวิเคราะห์การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม

จากข้อมูล Gross Provincial Product (GPP) จังหวัดตาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ถึง 2548 พบว่าจังหวัดตากมีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 19,888 ล้านบาทต่อปี และมีอัตราการเติบโตของรายได้ ประมาณ 8% ต่อปี ซึ่งนับว่าสูงมาก และเนื่องจากอยู่ในเส้นทาง East-West Economic Corridor ที่จะเชื่อมเขตเศรษฐกิจด้านมหาสมุทรแปซิฟิก เข้ากับอินเดียและตะวันออกไกล แสดงถึงศักยภาพ ที่มีหากได้รับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในอนาคต และจากข้อมูล GPP ยังพบอีกว่า ภาคเกษตรกรรมของจังหวัดตากมีอัตราการเจริญเติบโตสูงถึง 15 % ซึ่งสูงที่สุดในบรรดาจังหวัดที่ ศึกษาทั้ง 4 จังหวัด จากปัจจัยการผลิตที่มีความพร้อม ประกอบกับศักยภาพด้านการเกษตรที่ดี ของจังหวัดตาก ทำให้เมื่อมีการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขึ้นมา ก็จะมีการแข่งขันกันในเรื่อง ของคุณภาพของสินค้าและบริการจากต้นทุนการผลิตที่ต่ำ โดยเน้นไปที่สินค้าด้านการเกษตรเป็น หลักใหญ่ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือปัญหาขัดแย้งตามแนวชายแดนที่จะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการ ลงทุน และการแข่งขันภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแห่งนี้

(2) การวิเคราะห์คู่แข่งรายใหม่

คู่แข่งในบริเวณนี้ของจังหวัดตาก คือเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมียวดี เมาะตะมะ และ ฝะอันของสหภาพพม่า เพราะมีข้อได้เปรียบด้านค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า แต่เป็นแรงงานประเภทไร้ ฝีมือ ทำให้สินค้าที่ผลิตได้มีคุณภาพต่างกับที่ผลิตในประเทศไทยซึ่งแรงงานมีการศึกษา มีทักษะ และใช้เทคโนโลยีในการผลิต และการจัดการที่สูงกว่า ก่อให้เกิดความหลากหลาย และโดดเด่นของ สินค้า และบริการที่สูงกว่า ไทยมีระบบสาธารณูปโภค และระบบคมนาคมที่ช่วยในเรื่องการ กระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าค่อนข้างมาก มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง เช่น น้ำตกทีลอซู ซึ่งถ้าเน้นเฉพาะอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ไทยมีข้อได้เปรียบอยู่มาก ประกอบกับรูปแบบ การปกครองของรัฐบาลทหารพม่าที่ไม่เอื้อต่อรูปแบบการดำเนินการของเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชายแดน ก็ทำให้คู่แข่งรายใหม่นี้ไม่ส่งผลกระทบต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของไทยมากนัก

(3) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์

การรวมกลุ่มกันในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากภาครัฐ จะทำให้อำนาจในการต่อรองกับซัพพลายเออร์ค่อนข้างสูงมาก จังหวัดตากมีศักยภาพทางด้านการเกษตร สูงอยู่แล้ว ปัจจัยการผลิตต่างๆ ก็สามารถหาได้อย่างเพียงพอในพื้นที่ และสามารถคัดเลือก หรือ ควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบได้โดยง่าย เชตฯ จึงมีความสามารถในการจัดการวัตถุดิบได้ดี

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

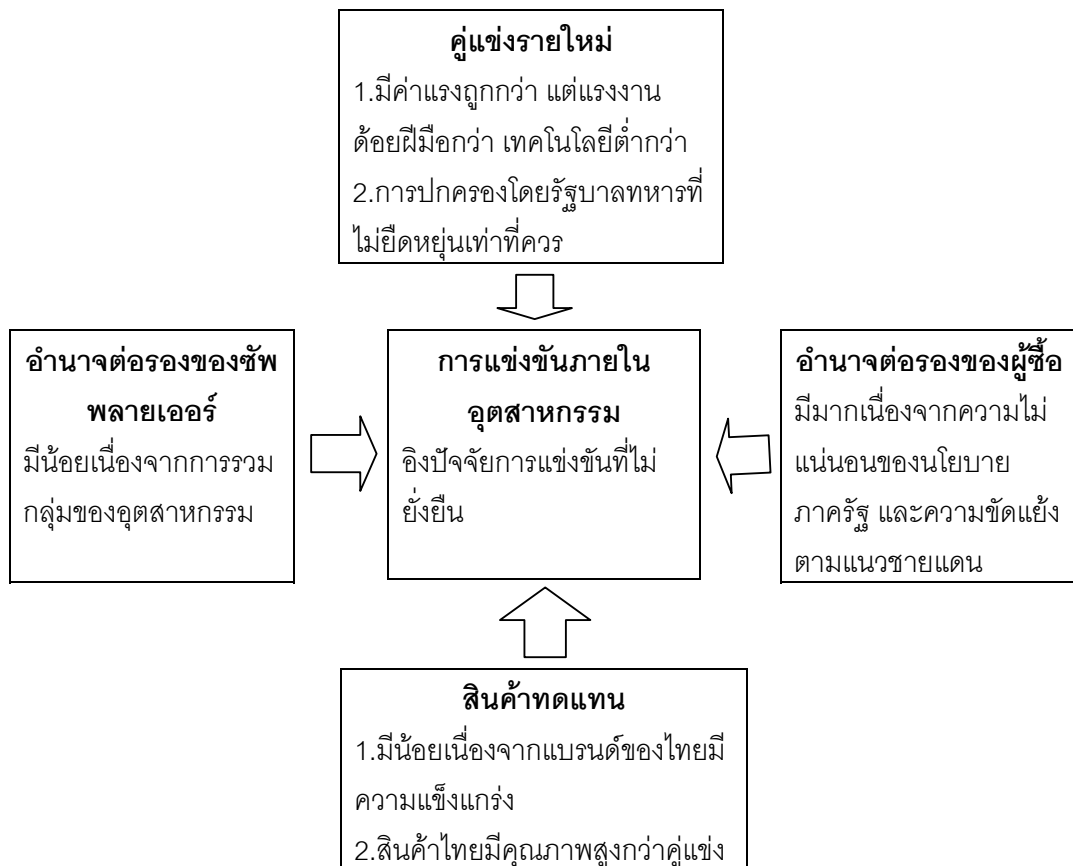
(4) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

อำนาจต่อรองที่ธุรกิจต่างๆ จะมีต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตากที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนก็คือ ปัญหาความไม่สงบตามแนวชายแดน ที่ธุรกิจต่างๆ จะเกิดความไม่มั่นใจในการดำเนินธุรกิจ และอาจจะนำมาซึ่งขอเรียกร้องให้มีการเพิ่มสิทธิพิเศษต่างๆ เพิ่มขึ้นไปอีก และเมื่อเกิดเหตุการณ์ปิดด่านชายแดนขึ้นมาก็ย่อมจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทุกๆ ฝ่ายได้

(5) การวิเคราะห์สินค้าทดแทน

จากการที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของสหภาพพม่ายังไม่มีความคืบหน้ามากนัก ประกอบกับความแข็งแกร่งของแบรนด์ไทยที่มีอยู่อย่างสูงในภูมิภาคนี้ ทำให้ผลกระทบของสินค้าทดแทนที่มาจากเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของสหภาพพม่า ต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของไทยนั้นไม่สูงมากนัก จังหวัดตากเองก็มีศักยภาพทางด้านการเกษตรสูงอยู่แล้ว สินค้าทดแทนทางด้านการเกษตรจึงไม่มีความจำเป็นในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนี้มากนัก

ภาพที่ 10 แสดงการวิเคราะห์ศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดตาก



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.2.4 การวิเคราะห์เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรี

(1) การวิเคราะห์การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม

จากข้อมูล Gross Provincial Product (GPP) จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ถึง 2548 พบว่าจังหวัดกาญจนบุรีมีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 47,525 ล้านบาทต่อปี ซึ่งสูงที่สุดในบรรดาจังหวัดที่ศึกษาทั้ง 4 จังหวัด และมีสัดส่วนของรายได้นอกภาคเกษตรกรรมสูงกว่าภาคเกษตรกรรมประมาณ 5 เท่าตัว และมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี แสดงถึงศักยภาพในเชิงการแข่งขันของกิจกรรมนอกภาคการเกษตรที่ดี นับว่าเป็นปัจจัยเชิงบวกต่อการพัฒนาไปสู่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในอนาคต เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรด้านท่องเที่ยว ระบบการคมนาคมขนส่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขึ้นมา ก็จะมีการแข่งขันกันในเรื่องของความโดดเด่น และความหลากหลายของคุณภาพสินค้าและบริการเป็นหลัก โดยปัจจัยด้านค่าแรงที่ต่ำ และวัตถุดิบที่หาได้ง่าย ราคาถูก จะเป็นตัวช่วยเสริมความได้เปรียบด้านการแข่งขัน

(2) การวิเคราะห์คู่แข่งรายใหม่

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรีไม่มีคู่แข่งที่อยู่ในต่างประเทศ เขตที่อยู่ใกล้เคียงก็คือเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเมียวดี แม่ะตะมะ และผะอันของสหภาพพม่า ซึ่งได้เปรียบที่มีค่าแรงต่ำกว่า แต่ก็มีข้อด้อยตรงที่เป็นแรงงานที่ไม่มีฝีมือ การศึกษาน้อย มีเทคโนโลยีการผลิต และการบริหารจัดการที่ยังไม่ทันสมัย ระบบสาธารณูปโภคที่ยังไม่ได้มาตรฐาน การคมนาคมขนส่งที่ยังพัฒนาไม่ดีพอที่จะรองรับการจัดตั้งเขตฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการมีรัฐบาลทหารบริหารประเทศที่ไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการเขตฯ อาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นอิสระ ความไม่โปร่งใสในการบริหาร ก่อให้เกิดความไม่มั่นใจของนักลงทุน

(3) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์

เมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรี และมีความชัดเจนของนโยบายภาครัฐ มีระเบียบการบริหารจัดการที่ชัดเจน ก็จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของธุรกิจต่างๆ ภายในเขตฯ ที่มีความเข้มแข็ง นำมาซึ่งอำนาจในการต่อรองที่สูงกว่าซัพพลายเออร์

(4) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

ความไม่ชัดเจนของนโยบายภาครัฐมีส่วนทำให้อำนาจต่อรองของผู้ซื้อซึ่งก็คือธุรกิจต่างๆ

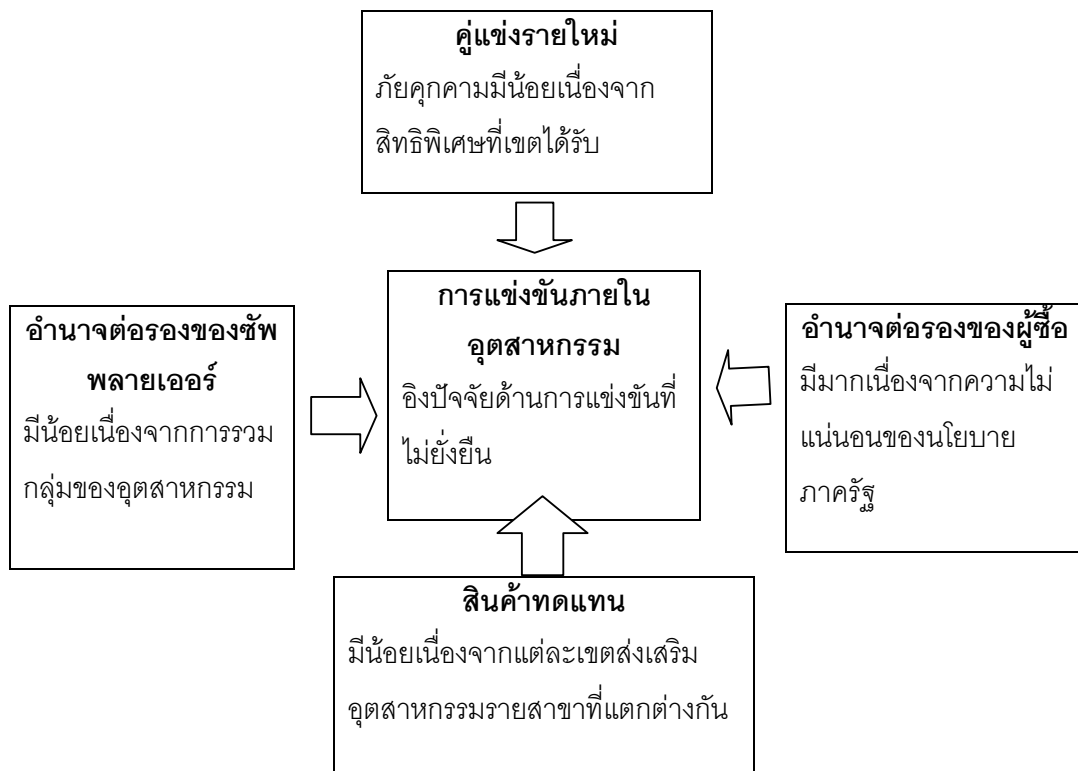
โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ที่จะมาลงทุนภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรีมีอำนาจต่อรองที่สูงมากขึ้น มีข้อเรียกร้องด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดอื่นๆ ทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศอีกหลายเขตเป็นทางเลือกให้ธุรกิจสามารถเลือกที่จะไปทำการลงทุนได้ อำนาจต่อรองของผู้ซื้อจึงขึ้นอยู่กับศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ ที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของธุรกิจต่างๆ ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การให้สิทธิพิเศษต่างๆ แก่ธุรกิจ การอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมด้านต่างๆ เป็นต้น

(5) การวิเคราะห์สินค้าทดแทน

จากศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรีที่มีอยู่เหนือคู่แข่งในบริเวณใกล้เคียง จึงทำให้อันตรายจากสินค้าทดแทนนั้นมีไม่มากนัก ทั้งจุดมุ่งหมายหลักของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนก็เพื่อที่จะผลิตสินค้า และบริการเพื่อการส่งออกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีขนาดของตลาดที่ใหญ่ และมีหลายส่วนตลาด จึงเป็นโอกาสที่สินค้า และบริการของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจะสามารถหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับสินค้าทดแทนได้

ภาพที่ 11 แสดงการวิเคราะห์ศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดกาญจนบุรี



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

5.2.5 การวิเคราะห์เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในภาพรวม

(1) การวิเคราะห์การแข่งขันภายในอุตสาหกรรม

สภาพการแข่งขันภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในภาพรวมจะไม่รุนแรงมากนัก เนื่องจากธุรกิจสามารถลดต้นทุนการดำเนินการส่วนหนึ่งได้จากสิทธิพิเศษด้านต่างๆ ที่ทางเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ มีให้ ซึ่งจะไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละเขต เนื่องจากพัฒนาจากรูปแบบเดียวกัน จะต่างกันที่ศักยภาพของแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่จะเอื้อต่อธุรกิจต่างประเภทกันภายในแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น จังหวัดเชียงราย และตากที่มีศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่เอื้อกับด้านการเกษตร และอุตสาหกรรมการเกษตร เป็นต้น สภาพการแข่งขันภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาพรวมจึงจะเน้นไปที่คุณภาพ ความสะดวก และหลากหลายของสินค้า และบริการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสิ่งที่จะช่วยในจุดนี้ก็คือคุณภาพของแรงงาน ที่ควรจะมีมีการยกระดับให้สูงขึ้น เพราะถึงแม้คุณภาพแรงงานของไทยจะสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แต่ก็ยังจัดอยู่ในระดับที่ต่ำอยู่ ไม่เอื้อต่อความสามารถในการแข่งขันระยะยาว

(2) การวิเคราะห์คู่แข่งรายใหม่

ถึงแม้ประเทศไทยจะมีความก้าวหน้า และมีศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แต่จากความไม่ชัดเจนของนโยบายภาครัฐ ทำให้ไทยไม่มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบนี้อย่างเต็มที่ เห็นได้จากการมีธุรกิจบางรายได้เริ่มเข้าไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความชัดเจนของนโยบายต่างๆ มากกว่า ซึ่งทำให้ประเทศไทยสูญเสียโอกาสที่ดีไป ทั้งที่ระบบสาธารณูปโภค และระบบคมนาคมขนส่งภายในประเทศ และระหว่างประเทศได้มีการพัฒนาไปล่วงหน้าเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ อยู่แล้ว

(3) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ จะช่วยทำให้ธุรกิจมีความสามารถที่จะต่อรองกับซัพพลายเออร์ได้มากยิ่งขึ้น สามารถควบคุมปริมาณ ราคา และคุณภาพของวัตถุดิบได้มากขึ้นทำให้อำนาจต่อรองของซัพพลายเออร์ลดลง ระบบคมนาคมขนส่งที่ได้รับการพัฒนาจะช่วยให้มีการกระจายวัตถุดิบจากซัพพลายเออร์ให้แก่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และก็จะทำให้ทั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ และซัพพลายเออร์มีทางเลือกในการซื้อวัตถุดิบ และจำหน่ายวัตถุดิบมากยิ่งขึ้น

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

(4) การวิเคราะห์อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ

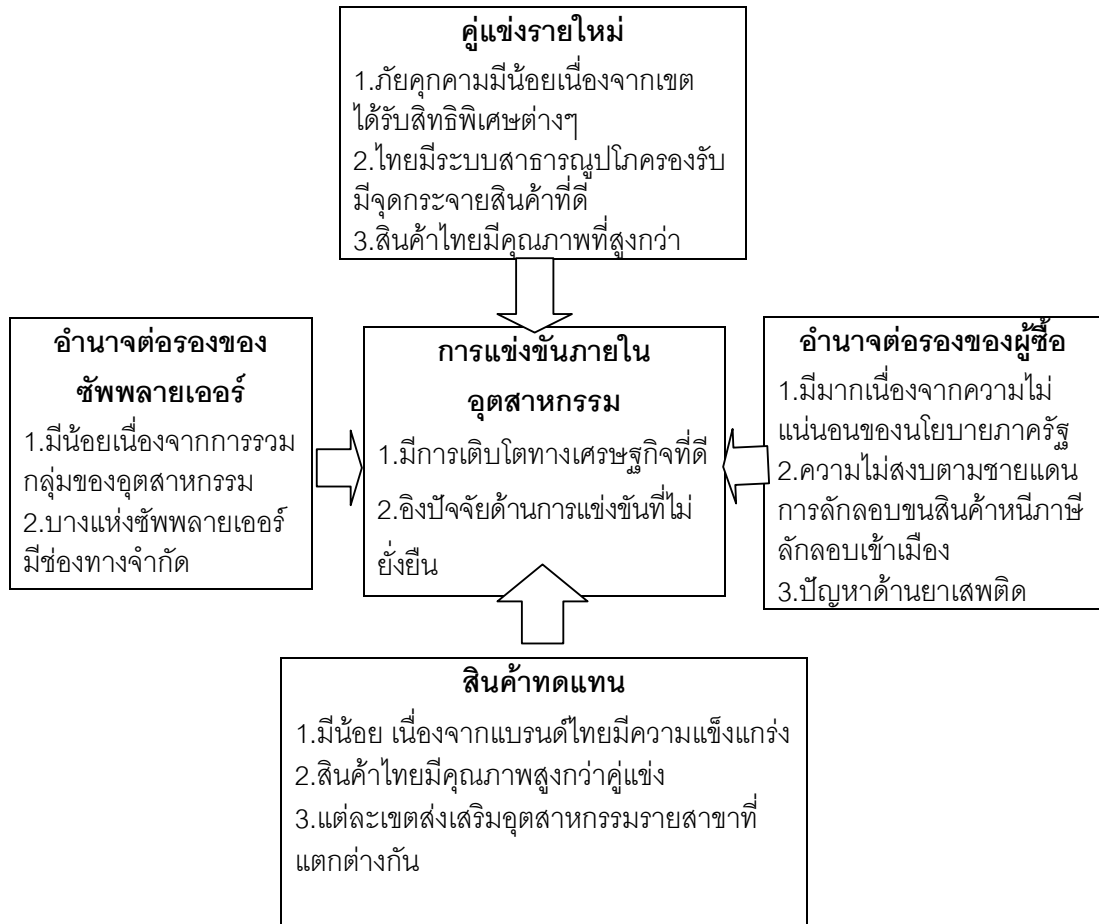
เมื่อมองในภาพรวม ธุรกิจต่างๆ ที่เป็นผู้ซื้อของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ จะมีอำนาจต่อรองของผู้ซื้อที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีจำนวนเขตฯ จังหวัดต่างๆ ภายในประเทศ และประเทศเพื่อนบ้านให้เลือกลงทุนมากขึ้น ซึ่งแต่ละเขตเศรษฐกิจพิเศษก็จะมีศักยภาพเฉพาะด้านที่ต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษใดจะสามารถตอบสนองได้ตรงกับความต้องการและสร้างบรรยากาศที่นักลงทุนของธุรกิจได้ดีกว่ากัน ขอเพียงให้ประเทศไทยมีความชัดเจนในเรื่องนโยบายภาครัฐ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย อำนาจต่อรองของผู้ซื้อที่มีต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดต่างๆ จึงจะลดลง และส่งผลดีต่อภาพรวมของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในระยะยาว

(5) การวิเคราะห์สินค้าทดแทน

สินค้าทดแทนจะไม่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เนื่องจากในแต่ละเขตจะมีการผลิตสินค้าที่มีความหลากหลายแบบสินค้าไทยมีความแข็งแกร่งมากในอาเซียน ลูกค้านี้มีความภักดีในตราสินค้า สินค้าทดแทนที่จะมาจากเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในประเทศเพื่อนบ้านยังมีข้อจำกัดในเรื่องความหลากหลาย และเรื่องของคุณภาพของสินค้า และบริการที่ยังด้อยกว่าประเทศไทย ประกอบกับประเทศไทยอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่มีความได้เปรียบ มีระบบคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ เป็นจุดเชื่อมของเส้นทาง East-West Economic Corridor สามารถกระจายสินค้าไปได้ทั้ง เหนือ ใต้ ตะวันออก และตะวันตก ทำให้สินค้าของไทยมีความสามารถในการเข้าถึงลูกค้าในพื้นที่ต่างๆ ในภูมิภาคนี้ได้ดีกว่าสินค้าทดแทน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

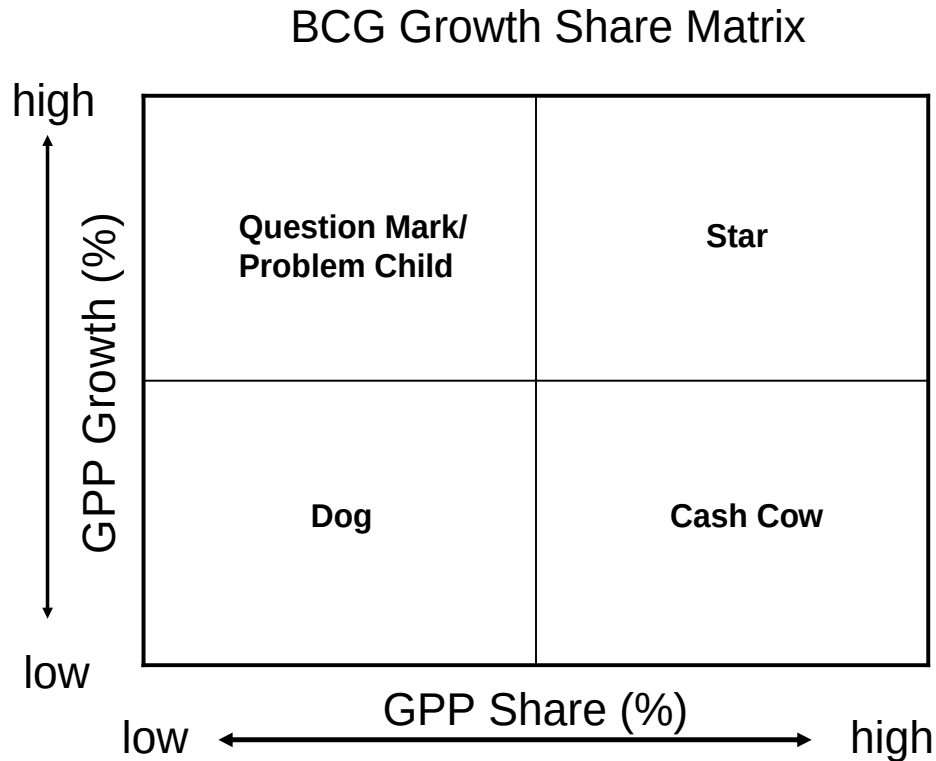
ภาพที่ 12 แสดงการวิเคราะห์ศักยภาพของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในภาพรวม



5.3 การวิเคราะห์โดยใช้ BCG Model จากมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด หรือ Gross Provincial Product (GPP) รายจังหวัด

การศึกษาค้นหาความเหมาะสมของจังหวัดชายแดน เพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก การนำ BCG Model มาใช้วิเคราะห์ศึกษาถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจเชิงเปรียบเทียบของทั้ง 4 จังหวัดได้แก่ เชียงราย ตาก มุกดาหาร และกาญจนบุรี โดยพิจารณาจาก ข้อมูล GPP ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ถึง 2548 จะเป็นตัวชี้วัดพื้นฐานแนวโน้มการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อีกมิติหนึ่ง

ภาพที่ 13 แสดง BCG Growth Share Matrix ของ Gross Provincial Product



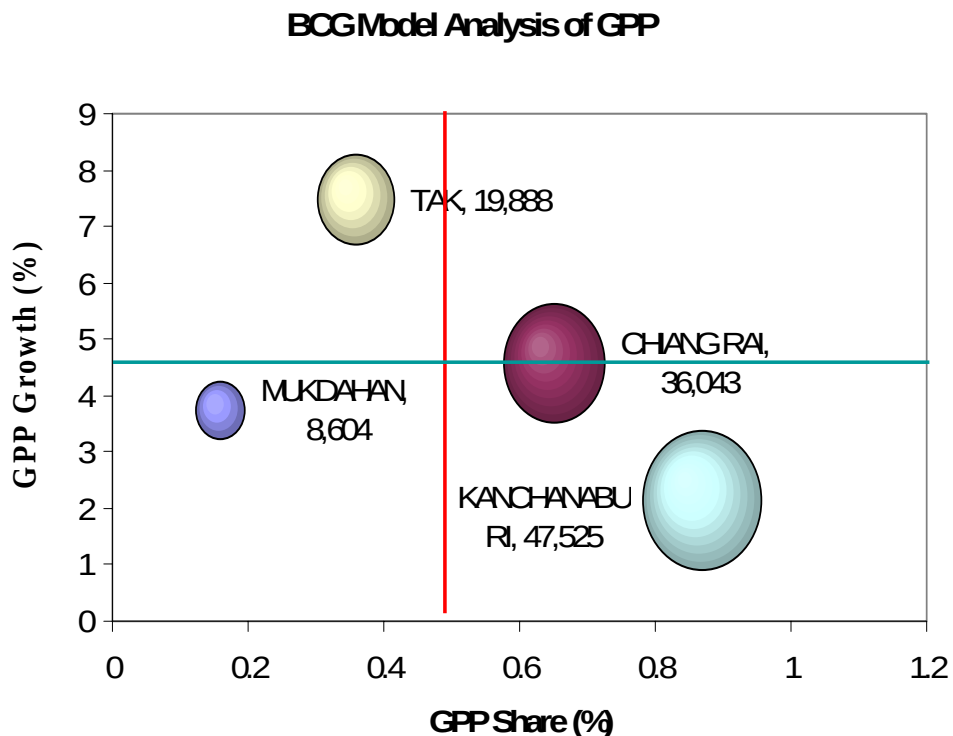
ในการประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้ได้ผลจาก BCG Model ซึ่งกำหนดสถานะภาพของจังหวัดทั้ง 4 แห่ง จากข้อมูล GPP ในลักษณะของ Model ดังนี้

- **จังหวัดที่จัดให้เป็น Star** คือจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวของสัดส่วนของรายได้ GPP (GPP Share) สูงขึ้นกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ในที่นี้กำหนดให้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ GPP ของทั้งกลุ่ม และสอดคล้องกับการขยายตัวของรายได้ที่สูงขึ้นกว่าเกณฑ์เฉลี่ย เช่นเดียวกัน
- จังหวัดที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มนี้จะมีพื้นฐานและศักยภาพทางเศรษฐกิจที่สนับสนุนการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจได้ค่อนข้างดี
- **จังหวัดที่จัดให้เป็น Cash Cow** คือจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวของสัดส่วนของรายได้ GPP (GPP Share) สูงขึ้นกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ในที่นี้กำหนดให้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ GPP ของทั้งกลุ่ม เช่นเดียวกันกับ Star แต่มีอัตราการขยายตัวของรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- จังหวัดที่จัดให้อยู่ในกลุ่มนี้มีฐานการขยายตัวของรายได้ที่ดี แม้ว่าอัตราการขยายตัวจะไม่ค่อยสูง หรือมีแนวโน้มลดต่ำลง
- จังหวัดที่จัดให้เป็น Question Marks หรือบางครั้งเรียกว่า Problem Children คือ จังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวของสัดส่วนรายได้เทียบกับในกลุ่ม น้อยลง ขณะที่อัตราการขยายตัวของรายได้มีค่าสูงขึ้น
- จังหวัดในกลุ่มนี้ถ้าหากมีการพัฒนาให้มีการขยายฐานของรายได้ ก็มีโอกาสที่จะเป็นจังหวัดในกลุ่ม Star ได้เช่นเดียวกัน
- จังหวัดที่เป็นกลุ่ม Dog คือจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวของสัดส่วนรายได้และการขยายตัวของรายได้ก็มีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม
- จังหวัดที่จัดให้อยู่ในกลุ่มนี้คงจะต้องมีการพิจารณาแนวทางในการพัฒนาว่าสามารถที่จะยกระดับอย่างน้อยให้เป็น Question Mark หรือ Cash Cow ได้หรือไม่

ภาพที่ 14 แสดง Growth Share Matrix มุกดาหาร ตาก เชียงราย กาญจนบุรี



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล GPP ของทั้ง 4 จังหวัด พบว่าจากการใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป็นตัวแบ่งศักยภาพในเชิงเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัดตาม BCG Model ดังนี้

- จังหวัดที่มีศักยภาพในระดับ Star ได้แก่ เชียงราย
- จังหวัดที่มีศักยภาพในระดับ Cash Cow ได้แก่ กาญจนบุรี
- จังหวัดที่มีศักยภาพในระดับ Question Mark ได้แก่ ตาก และ
- จังหวัดที่มีศักยภาพในระดับ Dog ได้แก่ มุกดาหาร

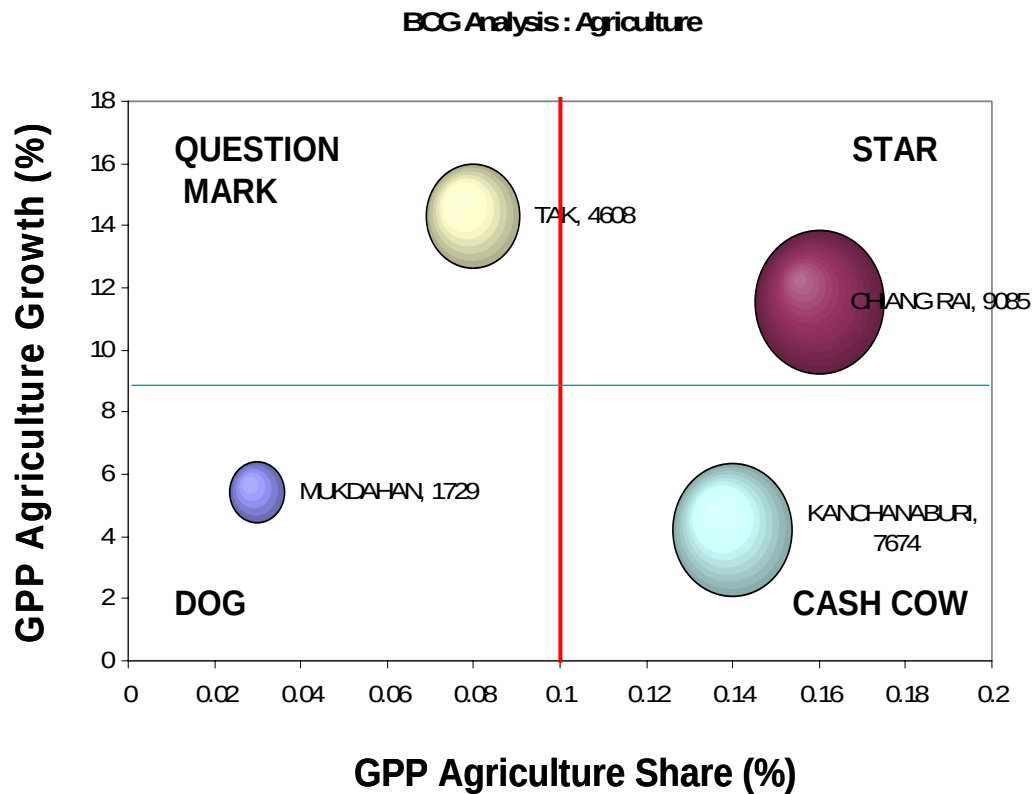
อย่างไรก็ตาม จากแผนภูมิในรูปที่ 2. จะพบว่ารายได้ของกาญจนบุรีจะมีมูลค่าสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยประมาณ 47,525 ล้านบาทต่อปี รองลงมาได้แก่เชียงรายประมาณ 36,043 ล้านบาท ตาก 19,888 ล้านบาท และมุกดาหาร 8,604 ล้านบาท

เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าขนาดของรายได้ของจังหวัดกาญจนบุรีมีขนาดใหญ่กว่าจังหวัดมุกดาหารเกือบ 6 เท่า และสูงกว่าจังหวัดตากประมาณ 2.5 เท่า แต่เป็นที่น่าสนใจว่าจังหวัดตากมีอัตราการเติบโตของรายได้สูงมาก ประมาณ 8% ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศซึ่งอยู่ที่ประมาณ 5% อีกด้วย เช่นเดียวกัน จังหวัดมุกดาหารที่เป็นจังหวัดขนาดเล็กในภาคอีสาน ก็มีอัตราการเติบโตประมาณ 4 % และเชื่อว่าทั้งสองจังหวัดยังมีแนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจ จากปัจจัยพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งหากได้รับการส่งเสริมด้านการแข่งขัน รวมทั้งการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจเฉพาะ กรณีของจังหวัดมุกดาหารหากสามารถขยายฐานรายได้ก็มีโอกาสที่จะปรับสถานะเทียบได้กับจังหวัดตาก ซึ่งมีแนวโน้มที่ดีมากสำหรับจังหวัดตากและจังหวัดมุกดาหาร เพราะมีศักยภาพที่จะยกระดับเป็น Star ได้ค่อนข้างสูง เนื่องจากจะอยู่ในเส้นทาง East-West Corridor ที่จะเชื่อมเขตเศรษฐกิจด้านมหาสมุทรแปซิฟิก เข้ากับอินเดียและตะวันออกไกล

จากข้อมูล GPP จะพบอีกว่า โครงสร้างรายได้ของทั้ง 4 จังหวัด ที่จัดแบ่งเป็นรายได้ ออกเป็นภาคเกษตรกรรม (Agriculture) และภาคที่ไม่ใช่เกษตรกรรมอื่นๆ (Non Agriculture) สัดส่วนรายได้ของทั้ง 4 จังหวัดจะมาจากนอกภาคเกษตรกรรม และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2548 สัดส่วนรายได้ของจังหวัดกาญจนบุรีจากนอกภาคเกษตรกรรม สูงกว่าภาคเกษตรกรรม ประมาณ 5 เท่า จังหวัดตากประมาณ 3 เท่า จังหวัดเชียงราย 2 เท่า และจังหวัดมุกดาหาร ประมาณ 4 เท่า จากข้อมูลดังกล่าว เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าแต่ละจังหวัด มีศักยภาพในแต่ละภาคส่วนแตกต่างกัน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภาพที่ 15 แสดง Growth Share Matrix ภาคการเกษตร มุกดาหาร ตาก เชียงราย กาญจนบุรี



จากรูปที่ 3. แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นถึงศักยภาพของทั้ง 4 จังหวัด พบว่าภาคเกษตรกรรมของทุกจังหวัดมีอัตราการเติบโตในระดับสูง โดยจังหวัดมุกดาหารมีอัตราการเติบโต 6% จังหวัดตาก 15% จังหวัดเชียงราย 12% และจังหวัดกาญจนบุรี 5% สำหรับภาคเกษตรกรรมนี้ จากข้อมูลของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึงกิจกรรมการเกษตรทุกประเภท รวมทั้งการทำปศุสัตว์

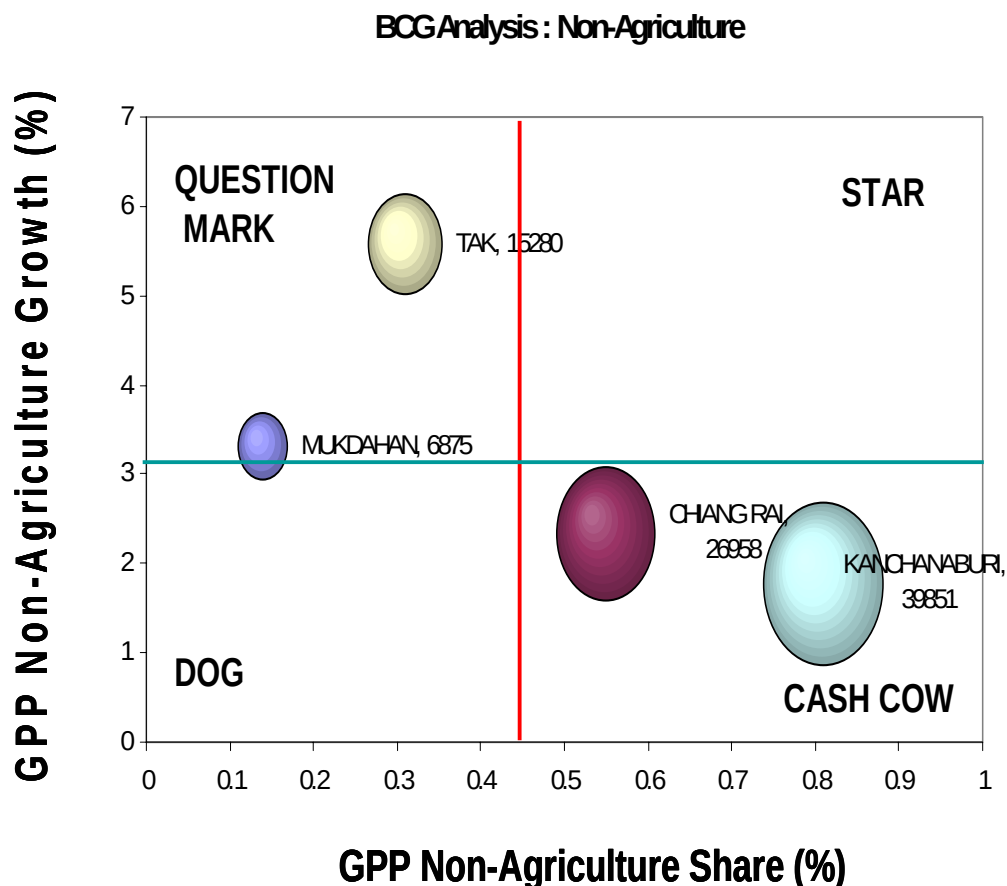
ในภาคการเกษตร จังหวัดเชียงรายถูกจัดให้อยู่ในระดับ Star รวมทั้งมีมูลค่าสูงที่สุดใน 4 จังหวัด โดยมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 9,085 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งมีรายได้เฉลี่ยในภาคนี้ประมาณ 7,674 ล้านบาท ขณะที่จังหวัดตากและจังหวัดมุกดาหารมีรายได้จากภาคเกษตรประมาณ 4,608 ล้านบาท และ 1,729 ล้านบาท ตามลำดับ การพัฒนาจังหวัดเชียงรายและตากเพื่อรองรับผลิตผลการเกษตร น่าจะเป็นยุทธศาสตร์หลักในภูมิภาคนี้ เนื่องจากมีอัตราการเติบโตต่อเนื่องและมีแนวโน้มการขยายตัวของสัดส่วนรายได้จากภาคการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามรายได้หลักที่เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของทั้ง 4 จังหวัดจะมาจากนอกภาคการเกษตร ที่สำคัญได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตภายในท้องถิ่น รายได้จากค่าสาธารณูปโภค

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

สินค้าอุปโภค บริโภค มอเตอร์ไซด์ ซึ่งการเคลื่อนไหวของรายได้ดังกล่าว เป็นตัวสะท้อนสภาพเศรษฐกิจด้านการเกษตรของแต่ละพื้นที่เป็นอย่างดี

สำหรับกิจกรรมนอกภาคการเกษตร เปรียบเทียบของทั้ง 4 จังหวัด พบว่า ไม่มีจังหวัดใดอยู่ในระดับ Star และ Dog มีเพียง 2 จังหวัด คือ เชียงราย และกาญจนบุรี ที่ถูกจัดให้อยู่ในระดับ Cash Cow โดย จังหวัดกาญจนบุรี ยังคงมีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุด ประมาณ 39,851 ล้านบาท รองลงมาคือ จังหวัดเชียงราย มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 26,958 ล้านบาท ส่วน จังหวัดตากและมุกดาหารอยู่ในระดับ Question Mark โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 16,280 และ 6,875 ตามลำดับ ซึ่งน่าสนใจมากที่สุดที่ทั้ง 4 จังหวัดมีศักยภาพในการแข่งขันของกิจกรรมนอกภาคการเกษตรที่ดี โดยเฉพาะจังหวัดมุกดาหาร นับว่าเป็นปัจจัยเชิงบวกต่อการพัฒนาไปสู่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน

ภาพที่ 16 แสดง Growth Share Matrix ภาคนอกการเกษตร มุกดาหาร ตาก เชียงราย กาญจนบุรี



โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

นอกจากนี้ เพื่อนำผลการวิเคราะห์จะนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งสำหรับกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ของจังหวัดเพื่อการพัฒนาอย่างเหมาะสมต่อไป จึงได้ใช้ BCG Model เพื่อวิเคราะห์สำหรับกิจกรรมของแต่ละจังหวัดว่ามีศักยภาพอยู่ในตำแหน่งใดบ้าง โดยการนำข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ของกาญจนบุรี มาวิเคราะห์หาตำแหน่ง ปรากฏผลดังนี้

- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Question Marks มี 5 สาขา คือ สาขาบริการชุมชน การศึกษา บริการสุขภาพ ไฟฟ้าและเหมืองแร่
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Stars มี 2 สาขา คือ เกษตรกรรม และบริหารราชการแผ่นดิน
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Cash Cows มี 3 สาขา คือ สาขาอุตสาหกรรม ขยายส่ง ขยายปลีก การขนส่ง
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Dog มี 6 สาขา คือ สาขาประมง การก่อสร้าง สาขาโรงแรมและภัตตาคาร บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ ลูกจ้างในครัวเรือนและสาขาตัวกลางทางการเงิน

เมื่อได้วิเคราะห์ตาม BCG Model ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ของจังหวัด เชียงรายปรากฏผลดังนี้

- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Question Marks มี 4 สาขา คือ สาขาประมง เหมืองแร่ อุตสาหกรรมและ บริการสุขภาพ
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Stars มี 3 สาขา คือ เกษตรกรรม บริหารราชการแผ่นดิน การศึกษา
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Cash Cows มี 3 สาขา คือ สาขาขยายส่งขยายปลีก ขนส่ง สาขาบริการด้านอสังหาริมทรัพย์
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Dog มี 6 สาขา คือ สาขาไฟฟ้า ก่อสร้าง สาขาโรงแรมและภัตตาคาร ลูกจ้างในครัวเรือน สาขาบริการชุมชน และสาขาตัวกลางทางการเงิน

เมื่อวิเคราะห์ตาม BCG Model ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ของจังหวัดตาก ปรากฏผลดังนี้

- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Question Marks มี 6 สาขา คือ สาขาก่อสร้าง สาขาโรงแรมและภัตตาคาร ขนส่ง บริการชุมชน สุขภาพ และลูกจ้างในครัวเรือน

โครงการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Stars มี 5 สาขา คือ เกษตรกรรม เหมืองแร่ อุตสาหกรรม การศึกษาและบริหารราชการแผ่นดิน
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Cash Cows มี 1 สาขา คือ สาขาขายส่งขายปลีก
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Dog มี 4 สาขา คือ สาขาประมง ไฟฟ้า บริการด้าน อสังหาริมทรัพย์ และสาขาตัวกลางทางการเงิน

เมื่อนำข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ของจังหวัดมุกดาหาร มาวิเคราะห์หาตำแหน่ง ปรากฏผลดังนี้

- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Question Marks มี 5 สาขา คือ สาขาประมง เหมืองแร่ ขนส่ง โรงแรมและภัตตาคาร และสาขาบริการสุขภาพ
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Stars มี 2 สาขา คือ สาขาอุตสาหกรรม และ การศึกษา
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Cash Cows มี 3 สาขา คือ สาขาเกษตรกรรม ขายส่ง ขายปลีก และสาขาบริหารราชการแผ่นดิน
- สาขาเศรษฐกิจที่อยู่ในตำแหน่ง Dog มี 7 สาขา คือ สาขาไฟฟ้า ก่อสร้าง บริการด้าน อสังหาริมทรัพย์ บริการชุมชน ลูกจ้างในครัวเรือนและสาขาตัวกลางทางการเงิน

จากข้อมูลการวิเคราะห์ตำแหน่งรายกิจกรรมทางเศรษฐกิจของทั้ง 4 จังหวัดที่เป็นเป้าหมายการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จะสังเกตเห็นได้ว่ากิจกรรมหลักของจังหวัดเหล่านี้ ได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริหารราชการแผ่นดิน จะอยู่ในระดับ Star หรือ Cash Cow ซึ่งเป็นสัญญาณพื้นฐานที่ดีสำหรับโครงสร้างการพัฒนาจากภาคการเกษตร ไปสู่อุตสาหกรรมบริการ และอุตสาหกรรมผลิตอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่อง โดยอาจจะให้กิจกรรมที่อยู่ในระดับ Cash Cow เป็นตัวสนับสนุน Star หรือ Question Mark บางกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา เช่น การศึกษา ขนส่ง และสาขาการโรงแรมและภัตตาคาร ที่มีความสำคัญในลักษณะของความสัมพันธ์ต่อ Cluster การพัฒนาระดับจังหวัด และระดับภูมิภาค